

Kuriame
Lietuvos ateitį
2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas

Grižusių
Lietuvos Respublikos piliečių
ir atvykusių užsieniečių
ugdymo organizavimo modelių
aprašas

Aprašą parengė:
dr. Daiva Jakavonytė-Staškuvienė
Rima Kuklienė
Ingrida Kuolienė
Kristina Stankutė-Matė

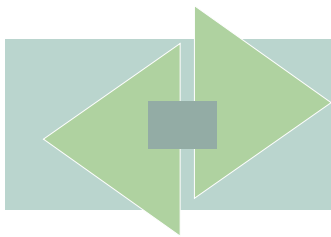
Redaktorė Kristina Rozenbergaitė
Dizainerė Dalė Dubonienė
Maketuotojas Valdas Daraškevičius

Bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos integralios bibliotekų
informacinės sistemos (LIBIS) portale ibiblioteka.lt

ISBN 978-609-8275-53-7 (elektroninis)

TURINYS

I skyrius. Situacijos analizė, pagrindimas	4
Lietuvos patirtis (dabartinė situacija)	4
Mokyklų patirtys	4
Lietuvos švietimo teisinė bazė	9
Psichosocialiniai bei emociniai poreikiai	9
Iššūkiai	10
Galimybės	11
II skyrius. Atvykusių mokinių ugdymo organizavimo aspektai	12
Priėmimas į mokyklą.....	12
Vaiko pažinimas ir adaptacija	12
Ugdymo ir ugdymosi organizavimas	14
Ugdymo dalyvių ir švietimo pagalbos specialistų funkcijos	16
III skyrius. Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas	20
IV skyrius. Išvados ir rekomendacijos	27
V skyrius. Priedai	32

I skyrius

Situacijos analizė, pagrindimas

Lietuvos patirtis (dabartinė situacija)

Šiandienos situacija Lietuvoje rodo, kad kasmet sugrįžta dalis emigravusių Lietuvos Respublikos piliečių, kurie turi mokyklinio amžiaus vaikų. Tokį apsisprendimą lemia pasikeitusi Lietuvos ekonominė padėtis, politinės, asmeninės priežastys. Laikiniai į užsienį išvykę tėvai (globėjai, rūpintojai) dažnai grįžta į Lietuvą, kai vaikams reikia pradėti lankyti mokyklą. Daugėja nenumatytų aplinkybių, skatinančių grįžimą į Lietuvą: pandemija, pasaulinė ekonominė situacija, „Brexit“ Jungtinėje Karalystėje, nedarbo didėjimas Europos Sąjungoje, pasikeitusios šeiminės aplinkybės, artimųjų ilgesys, noras leisti vaikus į lietuviškas mokyklas.

Lietuvos Respublikos piliečiai, mokiniai grįžta iš įvairių pasaulio valstybių. Šių vaikų lietuvių kalbos gebėjimų lygis dažniausiai labai skirtingas: vienu vaikų tėvai (globėjai, rūpintojai) kartu su vaikais ruošiasi sugrįžimui, namuose kalbama lietuviškai, vaikai geba lietuvių kalba ne tik kalbėti(s), bet ir skaityti, ir rašyti; kiti vaikai grįžta primiršę gimtosios kalbos gebėjimus, dalis vaikų, ypač tie, kurie iš Lietuvos išvyko labai maži, vos pradėję kalbėti, arba užsienyje gyveno daugelį metų (daugiau nei penkerius metus) ir neturėjo kontakto su lietuviškai kalbančiais asmenimis; labai prastai kalba lietuviškai arba apskritai ne(si)kalbėję lietuviškai. Pastaruoju metu grįžtančių iš užsienio Lietuvos Respublikos piliečių skaičius didėja. Tokių vaikų yra bene kiekvienoje didžiojo miesto mokykloje, tačiau kol kas integracijos procesas vyksta labai individualiai, pagal kiekvienos mokyklos vidaus tvarkos susitarimus. Pavyzdžiui, vienose mokyklose tokiems vaikams paskiriami globėjai (mentorai), sudaromas individualių veiklų grafikas, kitos mokyklos, jeigu tokių mokinių yra daugiau, kuria išlyginamąsias lietuvių kalbos mokymosi klases. Vis dar pasitaiko mokyklų, kuriose šie vaikai ugdomi taip pat kaip ir visi kiti vaikai, jų neišskiriant ir nesudarant jokių papildomų adaptacijos sąlygų.

Situacija dėl atvykusių ar grįžusių iš užsienio vaikų ugdymo ypatingai pasikeitė 2022 metų kovo–balandžio mėnesiais, kai į Lietuvą atvyko labai daug vaikų iš Ukrainos, kurie bėga dėl karo. Šie vaikai ugdomi visose Lietuvos savivaldybėse, atsižvelgiant į kiekvieno mokinio individualią situaciją: dažnai mokyklose sudaromos galimybės mokytis nuotoliniu būdu (pagal Ukrainos ugdymo programas), Lietuvoje lankyti lietuvių kalbos ir neformaliojo ugdymo užsiėmimus; kitas būdas – atvykusiam mokiniui sudaromas individualus veiklos planas, jis ugdomas kartu su bendraamžiais bendrojo ugdymo klasėje; trečiasis atvejis, kai atsižvelgiant į išskirtines sąlygas savivaldybėje, didelį atvykusių mokinių skaičių, sudaromos išlyginamosios klasės.

Mokyklų patirtys

Kad grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ugdymo organizavimas Lietuvos ugdymo įstaigose būtų kokybiškas, svarbu padėti mokiniams sėkmingai adaptuotis mokykloje ir klasėje, susikalbėti su bendraamžiais, pedagogais, mokyklos bendruomenės nariais, išmokti (suvokti) mokymosi medžiagą. Kad ugdymas naujoje mokykloje vaikui būtų sėkmingas, turi pasiruošti visi ugdymo proceso dalyviai: mokinys, mokytojai, mokyklos administracija ir tėvai (globėjai, rūpintojai). Pasiruošimas turėtų prasidėti pažintimi su mokiniu,

išsiaiškinimu, ką jis geba, kuriose srityse pažengęs, t. y. sužinoti mokinio stiprybes; taip pat būtina išsiaiškinti situacijas, kuriose mokiniui būtina suteikti pagalbą, t. y. žinoti sritis, kurios vaikui sudėtingesnės. Atsižvelgdamas į kiekvieno mokinio individualias savybes ir pasiekimus, mokytojas kartu su kitais kolegomis turėtų sudaryti šiam mokiniui individualų, į vaiko poreikius ir interesus orientuotą, veiklos planą. Plane svarbu apmąstyti mokymosi medžiagos atranką, pasirinkti tinkamus ugdomosios veiklos būdus bei metodus, užtikrinančius sėkmingą adaptaciją, pritaikyti ir panaudoti individualizuotą mokinio pasiekimų vertinimo sistemą, kuri pabrėžtų ugdytinio pasiekimus, padėtų sistemingai bendradarbiauti su tėvais (globėjais, rūpintojais), visapusiai pripažinti abipusį bendradarbiavimą vaiko labui (tolerancija ir pasitikėjimu grįstas ugdymas – būtina sąlyga).

Pateikiame kelių Lietuvos mokyklų patirtis, kuriose sugrįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ugdymas vyksta sklandžiai ir kokybiškai.

Vilniaus lietuvių namai – tai mokykla lietuvių dėstomąja kalba, skirta vaikams, gyvenusiems už Lietuvos Respublikos ribų. Vilniaus lietuvių namų paskirtis – lietuvių kilmės tremtinių, politinių kalinių palikuonių, užsieniečių ir Lietuvos piliečių, atvykusių ar grįžusių nuolat ar laikinai gyventi Lietuvoje, vaikų, užsienyje gyvenančių Lietuvos piliečių bendrasis ugdymas, suaugusiųjų ir vaikų formalusis ir neformalusis ugdymas. Pagalbos mokyklai ir mokytojui teikimas. Asmenų, nemokančių valstybinės lietuvių kalbos, mokymas. Vilniaus lietuvių namų gimnazija sprendžia šiuos uždavinius: atsako už mokiniams teikiamą kokybišką pradinį, pagrindinį ir vidurinį ugdymą; tenkina mokinių pažinimo, lavinimosi ir saviraiškos poreikius, suteikia mokiniui tautinės ir etninės kultūros pagrindus; teikia mokiniams švietimo, socialinę pedagoginę, psichologinę ir informacinę pagalbą; užtikrina sveiką, saugią ir šiuolaikišką mokymo(si) aplinką; sudaro sąlygas pasaulio lietuvių bendruomenėms vykdyti švietimo ir kultūrinę veiklą; užtikrina suaugusiųjų formaliojo ir neformaliojo švietimo programų vykdymą; teikia informacinę, konsultacinę ir kvalifikacijos tobulinimo pagalbą mokykloms ir mokytojams; moko asmenis, nemokančius valstybinės lietuvių kalbos. Mokykloje mokosi vaikai, atvykę iš 43 skirtingų šalių, viso pasaulio žemynų, išpažįstantys įvairias religijas. Atvykę vaikai, nemokantys lietuvių kalbos, mokosi išlyginamosiose klasėse pagal individualų grafiką. Mokyklos bendruomenė konsultuoja visos Lietuvos mokyklų bendruomenes, pataria, kaip ugdyti atvykusius iš kitų šalių mokinius.

Šiaulių „Santarvės“ gimnazija. Nuo 2013 m. mokykla, atsižvelgusi į Švietimo ir mokslo ministerijos 2012 m. parengtas „Vaikų ugdymo tautinės mažumos kalbomis ir tautinių mažumų kalbų mokymo tobulinimo gaires“, pradėjo įgyvendinti trečiąjį modelį, kai ugdymo procesas organizuojamas lietuvių kalba ir mokoma tautinės mažumos (rusų) gimtosios kalbos. Esant tokiam mokyklos kontekstui, mokytojai jau daug metų buvo pasiruošę mokyti vaikus, nemokančius lietuvių kalbos. Nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. gimnazija įtraukta į mokyklų, priimančių iš užsienio grįžtančius ar atvykstančius vaikus, tinklą. Gimnazijoje vykdomas priešmokyklinis, pradinis, pagrindinis, vidurinis ugdymas. Mokykla, be besimokančių rusakalbių vaikų, paskutiniuosius 10 metų priima į Lietuvą grįžusius ar atvykusius Lietuvos Respublikos piliečių ar užsieniečių vaikus. 2020–2021 m. m. iš užsienio atvykusių mokinių – 20 (reemigrantų – 15, užsieniečių – 5). 2021–2022 m. m. iš užsienio atvykusių mokinių – 108 (reemigrantų – 11, užsieniečių – 97). Gimnazija grįžusiems ar atvykusiems vaikams sudaro šias galimybes:

- mokytis lietuvių kalbos išlyginamojoje klasėje ar išlyginamojoje grupėje;
- teikia individualias mokytojų konsultacijas lietuvių kalbos mokymuisi ir mokantis bendrųjų dalykų;
- teikia švietimo specialistų: psichologo, socialinio pedagogo ir (ar) logopedo konsultacijas;
- sudaro individualaus ugdymo(si) planą.

Priimdama iš užsienio grįžusį ar atvykusį mokinį mokyti, mokyklos administracija pirmiausiai kalbasi su jo tėvais (globėjais, rūpintojais), gilinausi į mokinio situaciją (atvykimo priežastis, gebėjimus, mokymosi pasiekimus, mokymosi motyvaciją) ir išsiaiškina tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčius. Jei, pagal pateiktus

mokymosi pažangą įrodančius dokumentus, negali nustatyti žinių lygio, organizuoja žinių patikrinimą: jei mokynys moka lietuvių kalbą, tikrinamos jo lietuvių kalbos ir matematikos žinios, jei vaikas nemoka lietuvių kalbos – tik matematikos žinios. Lietuvių kalbos nemokėjimas – ne priežastis vaiką priimti į žemesnę (pagal jo amžių) klasę. Svarbu, kad mokykla bendradarbiautų su vaiku ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais) – tada adaptacija mokykloje vyksta sėkmingai.

Visi į gimnaziją atvykę mokiniai priimami mokytis vadovaujantis Nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro įsakymu (aktuali redakcija 2021 m. gruodžio 31 d. Nr. V-2323).

Tauragės Jovarų pagrindinė mokykla. Mokykloje vykstantį grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių šeimų vaikų ugdymo organizavimą galima suskirstyti į du etapus:

- ruošimosi procesas ugdyti grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių šeimų vaikus (nuolat tęsiamas, keičiamas);
- ugdymo proceso organizavimas (diferencijuotas, paremtas teisės aktais, steigėjo galimybėmis bei požiūriu).

2016–2017 m. m. Tauragės Jovarų pagrindinėje mokykloje įsteigta išlyginamoji klasė. Sprendimą nuo 2016 m. rugsėjo 1 d. mokykloje įsteigti išlyginamąją klasę, Tauragės rajono savivaldybės taryba priėmė remdamasi patvirtintu tvarkos aprašu bei atsižvelgdama į Tauragės Jovarų pagrindinės mokyklos direktoriaus 2016 m. birželio 20 d. prašymą. Dirbti išlyginamojoje klasėje priimtas mokytojas pagal terminuotą darbo sutartį, turintis lietuvių kalbos mokytojo kvalifikaciją. Sudarant darbo sutartį atsižvelgta į rusų ir anglų kalbų mokėjimą. 2016–2017 m. m. išlyginamąją klasę pradėjo lankyti 7 mokiniai (5 mergaitės ir 2 berniukai). Mokinių amžius nuo aštuonerių iki dvylikos metų. 2 mergaitės atvyko mokytis iš Airijos, 2 iš Ispanijos, 1 mergaitė atvyko iš Anglijos; 2 berniukai – iš Kirgizijos. 2017–2018 m. m. atvyko mokytis dar 2 mokiniai, tačiau mokslo metų nebaigė – vėl išvyko į užsienį. 2019–2020 m. m. rugsėjo mėnesį Tauragės Jovarų pagrindinės mokyklos išlyginamąją klasę pradėjo lankyti 10 mokinių (1 mergaitė ir 9 berniukai). Mokinių amžius nuo šešerių iki trylikos metų. Mokiniai atvyko iš Anglijos, Ispanijos, Norvegijos, Vokietijos, Ukrainos, Airijos. Visus šiuos metus mokyklos pedagogų bendruomenė tarėsi, kaip geriau, efektyviau ugdyti grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių šeimų vaikus. Paskirta direktoriaus pavaduotoja ugdymui, kuri organizuoja atvykusio, grįžusio į mokyklą mokinio ugdymą. Praplėstos mokyklos Vaiko gerovės komisijos funkcijos, nes buvo sistemingai vertinami, aptariami mokinių pasiekimai, problemos ir perspektyvos. Vaiko gerovės komisija teikia siūlymus mokyklos direktoriui, kaip sudaryti sąlygas mokiniui siekti didesnės individualios pažangos, tvirtina individualaus ugdymo programas ir, pedagogų tarybai pritarus, nustato atsiskaitymų tvarką.

2017–2018 m. m. priešmokyklinėje ugdymo grupėje ugdėsi du iš užsienio grįžę vaikai. 1 atvyko iš Ispanijos, kitas – iš Graikijos. Abu vaikai mokėsi priešmokyklinėje ugdymo grupėje kartu su kitais bendramokiais (ne išlyginamojoje klasėje). Adaptavosi greitai, kiek sunkiau sekėsi iš Graikijos atvykusiam berniukui, nes nesuprato lietuviškai, teko daug bendradarbiauti su šeima. Abiem vaikams paskirtos logopedo pratybos.

1–4 klasės. 2019–2020 m. m. Tauragės Jovarų pagrindinės mokyklos išlyginamąją klasę pradėjo lankyti 5 mokiniai: 1 mokynys atvyko mokytis pirmoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokoma lietuvių kalbos (19 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje vyksta matematikos (2 pamokos), pasaulio pažinimo (1 pamoka), fizinio ugdymo (2 pamokos) pamokos.

1 mokynys atvyko iš Ispanijos, mokytis antroje klasėje. Puikiai kalba lietuviškai, geba skaityti, supranta (suvokia) perskaitytą tekstą. Sunkiau sekasi rašymas. Išlyginamojoje klasėje mokosi lietuvių kalbos (20 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje: pasaulio pažinimo (1 pamoka), matematikos (1 pamoka), kūno kul-

tūros (2 pamokos). Du trimestrus mokinys mokėsi išlyginamojoje klasėje. Po trečiojo trimestro mokinio mokymosi rezultatai pagerėjo, todėl pradėjo mokytis kartu su bendraamžiais.

1 mokinė atvyko mokytis trečioje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokosi lietuvių kalbos (17 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje vyksta anglų kalba (1 pamoka), matematika (4 pamokos), pasaulio pažinimas (1 pamoka), fizinis ugdymas (2 pamokos).

2 mokiniai atvyko iš Anglijos ir Airijos, mokytis ketvirtoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokoma lietuvių kalbos (17 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje per savaitę vaikai dalyvavo kūno kultūros (2 pamokos) ir matematikos (1 pamoka) pamokose, 1 mokinys dalyvauja pasaulio pažinimo (1 pamoka) pamokoje, o kitas lanko 0,5 pasaulio pažinimo ir 0,5 tikybos pamokų, dalyvavo konsultacijose po 0,5 pamokos. Mokslo metų pradžioje mokinių lietuvių kalbos pažinimo srities žinių lygis buvo nepakankamas, kurio reikia sklandžiam mokymuisi. Nors lietuviškai vaikai kalbėjo gana gerai.

5–8 klasės. 2019–2020 m. m. Tauragės Jovarų pagrindinės mokyklos išlyginamąją klasę pradėjo lankyti 6 mokiniai:

1 mokinys atvyko mokytis penktoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokėsi lietuvių kalbos (20 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje: matematikos (1 pamoka), kūno kultūros (2 pamokos), geografijos (2 pamokos), anglų kalbos (1 pamoka).

2 mokiniai atvyko mokytis kitoje penktoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokėsi lietuvių kalbos (20 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje: anglų kalbos (2 pamokos), kūno kultūros (2 pamokos), istorijos (1 pamoka), muzikos (1 pamoka), technologijų (1 pamoka), tikybos (1 pamoka).

2 mokiniai atvyko mokytis šeštoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokomasi lietuvių kalbos (20 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje: matematikos (1 pamoka), informacinių technologijų (1 pamoka), kūno kultūros (2 pamokos), geografijos (2 pamokos), anglų kalbos (1 pamoka).

1 mokinys atvyko mokytis septintoje klasėje. Išlyginamojoje klasėje mokosi lietuvių kalbos (20 pamokų per savaitę); bendrojoje klasėje: vokiečių kalbos (2 pamokos), matematikos (1 pamoka), kūno kultūros (2 pamokos), geografijos (1 pamoka), anglų kalbos (1 pamoka). Mokiniai atvyko iš Ispanijos, Norvegijos, Vokietijos ir Ukrainos. Mokslo metų pradžioje mokinių lietuvių kalbos žinių lygis buvo labai skirtingas. Vaikai gana neblogai kalbėjo lietuviškai, o berniukas iš Ukrainos galėjo pasakyti tik pačias elementariausias frazes ar žodžių junginius: pasisveikinti, atsisveikinti, padėkoti ir pan. Šiam mokiniui buvo ir yra sunkiausia, nes namuose su tėvais jis bendrauja gimtąja ukrainiečių kalba.

Karmėlavos Balio Buračo gimnazija. Viena iš stipriųjų Kauno rajono Karmėlavos Balio Buračo gimnazijos pusių – tarptautinių projektų organizavimas ir jų vykdymas. Įgyvendindama projektus mokyklos bendruomenė sudarė galimybę mokiniams ir mokytojams pabuvoti daugelyje Europos šalių. Mokiniai gyveno šeimose, todėl gavo puikią galimybę geriau pažinti kitų šalių kultūrą, papročius, tradicijas. Tokiu būdu ugdoma vaikų tolerancija, jie susipažįsta su kitomis kultūromis, gerinami kalbos įgūdžiai. 2015 m. į gimnaziją sugrįžo 12 mokinių, tačiau gimnazijos bendruomenei nebuvo didelio iššūkio patenkinti (re)emigrantų lūkesčius. Bendruomenė analizavo galimybes ir nutarė tobulinti darbo su (re)emigrantais ar į Lietuvą atvyksiančių užsieniečių vaikais srities kompetencijas. Dėl šios priežasties tikslingai įgyvendintas „Erasmus+“ (2K) projektas „Mokykla be sienų“. Pedagogai vyko į Jungtinės Karalystės Ipsvičo (angl. Ipswich) mieste esančią mokyklą *Westbourne Academy*. Projekto tikslas – susipažinti ir perimti mokyklos sukauptą darbo su emigrantais patirtį. Šioje mokykloje mokosi mokiniai iš daugiau nei 46 įvairių pasaulio šalių. Projekto metu pedagogai sukaupe daug medžiagos, įgijo žinių ir patirties, kurią pritaiko į gimnaziją kasmet atvykstančių (re)emigrantų vaikų mokymui, o 2017 m. išleido „Darbo su reemigrantais metodines rekomendacijas mokytojams“. Gimnazija nuo 2019 m. rugsėjo 1 d. įtraukta į mokyklų, priimančių iš užsienio grįžtančius vaikus, tinklą.

Atvykusių ar grįžusių mokinių gebėjimai, emocinė būsena, lietuvių kalbos mokėjimo įgūdžiai labai skirtingi, todėl:

- išsiaiškinus lietuvių kalbos mokėjimo lygį, skirta papildomų valandų jos mokymui;
- įvardyti mokinio, jo tėvų (globėjų, rūpintojų) lūkesčiai;
- sudarytas individualus ugdymo(si) planas;
- įvardytas pagalbos mokiniui specialistų poreikis (logopedo, psichologo, mokytojo padėjėjo) ir suteikta individuali reikiamo specialisto pagalba;
- susitarta su tėvais (globėjais, rūpintojais) dėl grįžtamojo ryšio (susitikimų, pokalbių, informacijos) pateikimo formos ir dažnumo.

Parengtos rekomendacijos vadovams: skirti konsultacijų valandų lietuvių kalbos mokymui. Pirminių pokalbių, kuriuose dalyvauja vaikas ir jo šeima, pagalbos mokiniui specialistai, administracijos atstovai, metu išsiaiškinami vaiko mokymosi, psichosocialiniai ir emociniai poreikiai. Atsižvelgus į visus mokinio poreikius, numatomos tikslinės pagalbos priemonės, padedančios užtikrinti sėkmingą vaiko integraciją. Sugrįžusio asmens mokymosi pasiekimai ir (ar) juos liudijantys dokumentai analizuojami tik siekiant tikslingiau sudaryti individualaus ugdymo planą arba įvertinti švietimo pagalbos poreikius.

Klaipėdos Vitės progimnazija. Kasmet į Klaipėdos Vitės progimnaziją atvyksta vis daugiau mokinių iš įvairių pasaulio šalių (Anglijos, Airijos, Norvegijos, Švedijos, Italijos, Olandijos, Vokietijos, Rusijos, Japonijos ir kt.). 2019–2020 m. m. progimnazijoje mokosi 23 iš užsienio grįžę ar atvykę mokiniai. Pastarųjų metų iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių skaičiaus analizė bei bendra Lietuvos politika rodo, jog (re)emigracijos skaičius auga. Atvykstantys mokiniai užsienio šalyse praleido didžiąją savo gyvenimo dalį, kai kurie mokiniai niekada nelankė lietuviškos mokyklos, o tėvų gimtoji kalba vaikams svetima ir beveik nesuprantama. Menki lietuvių kalbos pagrindai apsunkina šių mokinių integravimosi į Lietuvos mokyklas procesą. Mokyklos bendruomenei labai svarbu užtikrinti sėkmingą šių vaikų tolesnį ugdymąsi, suteikti visokeriopą pagalbą, skatinti tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimą, padėti vaikui integruotis mokyklos bendruomenėje. Mokytojai savo darbe taiko įvairias pagalbos strategijas, jomis aktyviai dalijasi tarpusavyje. Tačiau pasigendama bendros metodikos, lietuvių kalbos mokėjimo lygio nustatymo priemonių, specialiai pritaikytų ugdymosi priemonių ir pan. Klaipėdos Vitės progimnazija yra iš užsienio grįžusių ar atvykstančių mokinių mokyklų tinklo narė.

Klaipėdos Vitės progimnazija atvykusius mokinius įtraukia į „Šalių klubo“ veiklą. Pirmą kartą pasiūloma klubo susitikime mokiniui dalyvauti su klasės draugu. „Šalių klubo“ susitikimai organizuojami kartą per mėnesį. Susitikimų metu mokiniai priima naujai atvykusį mokinį, jį padrąsina, dalijasi patirtimi, siūlo pagalbėti. Organizuojamos įvairios komunikavimą, bendravimą ir bendradarbiavimą skatinančios veiklos.

Vyresniųjų klasių mokiniai skatinami dalyvauti „Namų darbų klube“. Mokiniais, dalyvaujantiems klubo veikloje, atliekant namų darbus ir tobulinant kalbinius gebėjimus padeda mokytojai bei draugai.

Adaptacijos periodo metu mokinio pasiekimai vertinami aprašomuoju būdu (įskaityta (įsk.), neįskaityta (neįsk.); padaryta pažanga (p. p.), nepadaryta pažanga (n. p.) ar kt. sutartais įrašais).

Vaiko gerovės komisijos posėdis, skirtas aptarti mokinio integraciją mokyklos bendruomenėje, rekomenduojamas praėjus 1–1,5 mėnesio nuo mokinio atvykimo. Posėdžio metu aptariamos sėkmės, kylantys sunkumai, prireikus, numatomi nauji pagalbos būdai. Posėdyje dalyvauja mokinys ir tėvai (globėjai, rūpintojai), mokinį mokantys mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, už sėkmingą integraciją atsakingas administracijos atstovas. Jei prireikia, numatomas intensyvesnis tėvų (globėjų, rūpintojų) konsultavimas, galimos tėvų (globėjų, rūpintojų) grupės. Dėl adaptacijos periodo užbaigimo dar vienas posėdis paprastai organizuojamas po 6 mėnesių. Posėdyje dalyvauja mokinys ir tėvai (globėjai, rūpintojai), mokinį mokantys mokytojai, švietimo pagalbos specialistai, už sėkmingą integraciją atsakingas administracijos atstovas. Aptariami mokymosi pasiekimai, švietimo pagalbos, individualių konsultacijų tęstinumo poreikis. Jei manoma, kad mokinys sėkmingai integruosis mokyklos bendruomenėje, gali būti mažinamas skiriamų konsultacijų valandų skaičius ar jų visai atsisakoma. Pasibaigus adaptacijos periodui, mokinio pasiekimai vertinami įprasta tvarka. Jei reikia, adaptacijos periodas pratęsiamas pasirinktam laikotarpiui (3–6 mėnesiams).

Pateikti mokyklų pavyzdžiai rodo, kad mokyklose dirbama skirtingai, atsižvelgiant į mokinių skaičių, lietuvių kalbos mokėjimo lygį. Pasigendama tikslesnių rekomendacijų ir metodikų, kaip mokyti grįžusius iš užsienio valstybių Lietuvos Respublikos piliečius.

Lietuvos švietimo teisinė bazė

Priimant grįžusį ar atvykusį iš užsienio vaiką mokyti Lietuvoje, privaloma vadovautis Lietuvos Respublikos teisės aktais, reglamentuojančiais tokių mokinių ugdymą:

1. Nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašas (Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro įsakymas 2005 m. balandžio 5 d. Nr. ISAK-556). Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.253802/asr> (suvestinė redakcija galioja nuo 2022 m. sausio 1 d. iki 2022 m. gruodžio 31 d.).

2. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2005 m. rugsėjo 1 d. įsakymas Nr. ISAK-1800 „Dėl užsieniečių ir Lietuvos Respublikos piliečių, atvykusių ar grįžusių gyventi ir dirbti Lietuvos Respublikoje, vaikų ir suaugusiųjų ugdymo išlyginamosiose klasėse ir išlyginamosiose mobiliosiose grupėse tvarkos aprašo patvirtinimo“. Dokumento prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.261598?jfwid=>.

3. Lietuvos Respublikos piliečių ir užsieniečių, atvykusių ar grįžusių gyventi į Lietuvą, vaikų ugdymo organizavimas Lietuvos bendrojo lavinimo mokyklose. Dokumento prieiga internete: https://www.smm.lt/web/lt/LR_pilieciu_uzsienieciu_gyvenanciu_lietuviye_vaiku_ugdymas_bendrojo_lavinimo_mokyklose (paskutinė atnaujinimo data: 2021 m. lapkričio 26 d.).

4. Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. rugpjūčio 30 d. įsakymas Nr. SR-3534 „Dėl sugrįžtančių į Lietuvą asmenų švietimo ir integracijos“.

5. 2021–2022 ir 2022–2023 mokslo metų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programų bendrieji ugdymo planai. Dokumento prieiga internete: <https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/f0828f70abe911eb8bc8b1cdd5d7f785>.

6. Informacija Ukrainos pabėgėlių vaikų ugdymo klausimais: <https://smsm.lrv.lt/lt/informacija-del-karo-pabegeliu-is-ukrainos>.

7. Kiekvienos savivaldybės parengti teisės aktai dėl mokinių ugdymo bendrojo ugdymo mokyklose.

Psichosocialiniai bei emociniai poreikiai

Iš užsienio grįžusiam Lietuvos Respublikos piliečiui ar atvykusiam vaikui svarbiausia užtikrinti teigiamą emocinę ir socialinę aplinką mokykloje. Vaikas mokykloje, klasėje turėtų jaustis visapusiai saugus tiek fiziškai, tiek emociškai. Siekiant sudaryti palankią mokymosi aplinką vaikui, turėtų dirbti visa mokyklos pedagogų ir specialistų komanda (psichologo, logopedo, socialinio pedagogo, specialiojo pedagogo), tačiau daugelyje mokyklų šių specialistų trūksta. Iš užsienio grįžęs ar atvykęs vaikas susiduria su daugybe iššūkių: nauja šalis, nauja kalba, nauja mokykla, kita kultūra ir nauji draugai. Sugrįžusio ar atvykusio iš užsienio vaiko gyvenime įvyksta reikšmingi pasikeitimai. Vaikas atsiduria naujoje socialinėje bei kultūrinėje aplinkoje, todėl dažnai patiria stiprių emocijų išgyvenimų. Saugi emocinė ir socialinė aplinka, teigiamos patirtys skatina vaiko pasitikėjimą savimi, aktyvumą ir tokiu būdu užtikrina sėkmingesnę integraciją bendruomenėje, adaptaciją naujoje aplinkoje. Adaptacijos laikotarpis kiekvienam gali būti labai individualus. Tai labai priklauso nuo vaiko charakterio: ekstravertas greitai įsilieja į kolektyvą ir adaptacijos laikotarpis gali trukti tik mėnesį ar kelias savaites, tuo tarpu intravertui gali prireikti ir vienerių metų. Kuo palankesnė emocinė ir socialinė aplinka

sukurama mokykloje, tuo adaptacijos periodas trunka trumpiau. Pirmasis žingsnis tokiam mokiniui – gebėjimas komunikuoti. Puiku, jei mokykloje yra bent vienas žmogus, kuris moka atvykusio vaiko kalbą arba vaikas moka, kad ir elementariai, susišnekėti angliškai ar rusiškai, tačiau pasitaiko tokių atvejų, kai vaikas moka tik tos šalies, iš kurios atvyko, kalbą. Tada tenka pasitelkti išmanumą ir su vaiku komunikuoti ženklais ar paveikslėliais, kol jis įgauna elementarių lietuvių kalbos gebėjimų. Labai svarbu paruošti ir bendraklasius, kad būtų išvengta patyčių ir jie priimtų į kolektyvą naują bei visapusiai jam padėtų integruotis. Mokinio adaptaciją mokykloje lemia mokymosi motyvai, mokinių tarpusavio bendravimas, paremtas tarpusavio pagalba, bet ne konkurencija.

Kai kraustymosi rūpesčiai tiesiogiai susiję su priešmokyklinio amžiaus vaikais, tai neišvengiamai sukelia tam tikrą stresą tėvams, ir šio amžiaus vaikai linkę manyti, kad šis stresas ir chaosas yra jų kaltė. Šio amžiaus vaikams taip pat sunku suvokti, kas kelias kartu su jais, o kas ne. Jie gali imti baimintis, kad tam tikri jų asmeniniai daiktai ar žaislai nebus paimti, taip pat jie gali nesuvokti, kad artimi draugai ir kaimynai nesikraustys kartu. Šio amžiaus vaikams stresą sukelia ir pažįstamos aplinkos netekimas. Nauja aplinka gali lengvai juos išgąsdinti.

Jaunesnio mokyklinio amžiaus vaikams (≈7–12 m.) labai svarbūs santykiai su draugais. Vaikai jau gali suvokti kraustymosi pasekmes, tačiau jie dar gali būti nepakankamai subrendę tinkamai susitvarkyti su kylančiais jausmais. Pradinio mokyklinio amžiaus vaikai dažnai būna prisirišę prie žmonių ir vietų, todėl išvykę gali patirti stiprų praradimo ir atskyrimo jausmą. Dalis mokyklinio amžiaus vaikų būna nusiteikę optimistiškai, tačiau, praėjus mėnesiui ar daugiau, jie gali tapti pikti ir nepatenkinti, ypač jei naujoje vietoje nesiseka susirasti draugų.

Paaugliams (≈12–18 m.) kraustymasis labai sudėtingas dėl to, kad šalia jau vykstančių vidinių pokyčių dar reikia išgyventi ir didelius išorinius pasikeitimus. Šio amžiaus vaikams sunkiausia susitaikyti su kraustymusi dėl to, kad tai reiškia išsiskyrimą su draugais, dalies tapatybės praradimą. Paauglystėje mokomasi kurti ir palaikyti ilgalaikius santykius, o kraustymasis šį procesą trikdo. Nors paaugliai pakankamai subrendę suvokti kraustymosi priežastis, jie gali būti nepasirengę emociškai.

Labai svarbu, kad būtų tenkinami vaiko pagrindiniai psichologiniai saugumo, ryšio su kitais, savigarbos, savęs išreiškimo poreikiai: saugumo poreikio tenkinimas – tai bendras mokyklos administracijos, pagalbos mokiniui specialistų, klasės vadovų, mokinio, mokinio tėvų (globėjų, rūpintojų) susitikimas, lūkesčių įvardijimas, jų tenkinimo galimybių aptarimas; ryšio su kitais poreikio tenkinimas, todėl skiriamas mokinys pagalbininkas, mokytojas mentorius, vyksta individualios mokytojų, pagalbos mokiniui specialistų konsultacijos; savigarbos, savęs išreiškimo poreikio tenkinimas (mokiniai įtraukiami į mokyklos renginius).

Iššūkiai

Dalis mokyklų nepasiruošusios sugrįžtančių ir grįžusių vaikų ugdymui, nes jų srautai sunkiai prognozuojami, teisinė bazė, apibrėžianti iš užsienio grįžusių ar atvykusių vaikų ugdymą, atnaujinama ir kuriama sprendžiant iškilančias problemas (*čia ir dabar*), dažnai atnaujinama arba tobulinama, finansavimo mechanizmas tobulintinas ir neaiškus, nes vaikai gali sugrįžti mokytis ir mokslo metų pradžioje, ir mokslo metų eigoje, ir kitu laiku, o finansai, dažniausiai skaičiuojami tik pagal atvykusių (sugrįžusių) mokinių skaičių mokslo metų pradžioje. Tokių mokinių grįžimas gali būti trumpalaikis arba ilgalaikis, mokinio pažinimui nesukurta sistema, nėra bendrų priemonių grįžusio mokinio žinioms ir gebėjimams patikrinti, trūksta metodinių mokymo leidinių, priemonių, rekomendacijų, medžiagos, tikslinių kvalifikacijos kėlimo programų mokytojams. Tokiu būdu mokyklai tenka pačiai įvertinti, kokios mokymo galimybės labiausiai tinkamos iš užsienio grįžusio ar atvykusio mokinio ugdymui: išlyginamoji klasė, mišrusis mokymas, nuotolinis mokymas, individualaus ugdymo planas ar kt. Daugelis grįžusių vaikų būna net negirdėję lietuvių kalbos arba

nesupranta nei angliškai, nei rusiškai. Ugdant tokius mokinius, reikia išmokyti juos kalbėti, rašyti lietuviškai, padėti suvokti ir išmokti mokomąją medžiagą.

Iškyla svarbus klausimas mokyklai – kaip padėti mokytojui tobulinti kvalifikaciją (daugumai mokytojų trūksta žinių ir įgūdžių, kaip dirbti su iš užsienio grįžusiais ar atvykusiais vaikais); kaip tinkamai paskirstyti darbo krūvį (pvz. anglų kalbos nemokantis mokytojas negali mokyti mokinio, kurio vienintelė bendravimo kalba – anglų); sudaryti sąlygas mokytojui skleisti gerą patirtį, dalytis ja, vesti atviras pamokas („Kolega-kolegai“); organizuoti švietimo pagalbą, rengiant ir įgyvendinant individualius pagalbos planus; šviesti bendruomenę, bendradarbiauti su mokinio šeima, administracija, mokytoju, teikiant visokeriopą pagalbą vaikui.

Mokytojui, kuris ugdo atvykusį užsienietį arba sugrįžusį pilietį į Lietuvą mokyti, iškyla klausimų, kuriuos jis turi spręsti, tai yra:

- pažinti vaiko šeimą, teisingai įvertinti jo gebėjimus ir galimybes (lietuvių kalbos žodyną, kalbos suvokimą, bendravimo kultūrą, kitų dalykų gebėjimų lygį);
- išsiaiškinti mokinio teises ir pareigas, padėti suprasti taisykles ir naują mokyklos tvarką;
- parengti individualaus ugdymo planą;
- padėti vaikui adaptuotis mokykloje ir klasėje;
- sudaryti sąlygas mokiniui daryti tinkamą individualią pažangą, išlyginti programų neatitikimus;
- supažindinti pedagogų bendruomenę, bendrauti ir bendradarbiauti su tėvais (globėjais, rūpintojais) vaiko labui (bendradarbiavimas paremtas tarpusavio pagalba);
- užtikrinti tikslių prevencinių programų kokybę;
- pasirinkti kokybiškus vadovėlius, skirtus grįžusių vaikų lietuvių kalbos mokymui.

Galimybės

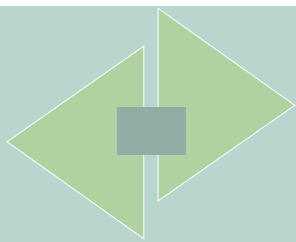
Lietuvoje sukurtas turinčių didesnės darbo su grįžusiais vaikais patirties mokyklų tinklas, parengtos rekomendacijos mokykloms, mokytojus konsultuoja kolegos, specialistai, vyksta įvairūs mokymai, kaip dirbti su iš užsienio grįžusiais ar atvykusiais mokiniais. Mokinio savijautai mokykloje turi reikšmės ne tiek ugdymo medžiaga, programos, kiek ugdymo proceso organizavimas, mokinio ir mokytojo tarpusavio sąveika, mokyklos klimatas ir jo daroma įtaka asmenybės formavimuisi.

Sugrįžusių vaikų ugdymui gali padėti profesionali mokyklos švietimo pagalbos mokiniui specialistų komanda (logopedas, specialusis pedagogas, socialinis pedagogas, psichologas, mokytojas padėjėjas, mokytojai savanoriai); patyrę, kūrybingi mokytojai, mokytojų dalykininkų partnerystė; saugi, be patyčių, mokyklos aplinka. Būtina kiekvieną mokinį pažinti individualiai, išsiaiškinti jo stipriąsias savybes, taip pat sritis, kuriose reikalinga pagalba, tik tuomet galima numatyti kryptingą ugdymo pagalbą, parengti individualaus ugdymo planą. Pasiiekti norimų rezultatų gali padėti mokyklos nuožiūra skiriamos papildomos pamokos ir (ar) konsultacijos; sukurta efektyvi mokinio motyvacijos skatinimo sistema. Mokiniai skatinami dalyvauti edukacinėse pamokose, projektuose, ekskursijose, šventėse ir kt.

Tokiems vaikams gali padėti kuratorius (pedagogas, atsakingas už sėkmingą iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių integraciją mokykloje), kuris teikia informaciją, konsultacijas mokiniams ir jų tėvams (globėjams, rūpintojams) apie mokyklą, jos tvarką ir pan.

Naudinga paskatinti mokinį lankyti visos dienos mokyklą, kad vaikas galėtų greičiau integruotis ir dalyvauti mokyklos gyvenime: mokyti ir su bendraamžiais bendrauti lietuviškai, lankyti neformaliojo švietimo užsiėmimus, gauti (jei reikia) švietimo pagalbos specialistų pagalbą po pamokų.

Svarbu ne tik, kad bendrą sutarimą rastų mokykla, mokinys, tėvai (globėjai, rūpintojai), bet ir tų susitarimų laikytis. Bendruomenė galėtų ne tik teikti pagalbą vaikams, bet ir dalytis gerą darbo patirtimi šioje srityje su kitais pedagogais tiek susitikimų metu, tiek virtualioje erdvėje.

II skyrius

Atvykusių mokinių ugdymo organizavimo aspektai

Priėmimas į mokyklą

Mokinys, baigęs užsienio valstybės, tarptautinės organizacijos pradinio ugdymo programos dalį, priimamas mokytis pagal pradinio ugdymo programą, vadovaujantis Nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašu, patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2021 m. gruodžio 31 d. Nr. V-2323 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. ISAK-556 „Dėl nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

Iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) mokyklos direktoriui pateikia:

- 1) prašymą dėl priėmimo į mokyklą;
- 2) gimimo liudijimo kopiją;
- 3) mokinio patirtį ir pasiekimus įrodančius dokumentus.

Mokyklos Vaiko gerovės komisija, pagal turimą informaciją: pateiktus asmens patirtį ir pasiekimus įrodančius dokumentus, atsižvelgdama į mokinio amžių, pokalbius su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais), priima mokinį mokytis į klasę, kurioje mokosi jo bendraamžiai.

Jei mokinys atvyksta mokytis pasibaigus ugdymo procesui (mokslo metams), priimamas mokytis į aukštesnę klasę, nei mokėsi užsienio šalies mokykloje, jei atvyksta mokytis mokslo metų eigoje – tęsia mokslus analogiškoje klasėje, atsižvelgus į mokinio amžių.

Jei iš pateiktų asmens mokymosi pasiekimus įteisinančių dokumentų, pokalbių ir kitų duomenų paaiškėja, kad asmens pasiekimai aukštesni arba žemesni, nei numatyti ugdymo programoje, pagal kurią mokosi jo bendraamžiai, asmuo turi teisę mokytis aukštesnėje klasėje (arba klase žemiau). Vaiko gerovės komisijos pirmininkas sprendimą derina su tėvais (globėjais, rūpintojais). Priėmimas mokytis įforminamas mokymosi sutartimi. Mokymo sutartis registruojama Mokymo sutarčių registracijos žurnale. Vienas mokymo sutarties egzempliorius įteikiamas prašymą pateikusiam asmeniui, kitas egzempliorius lieka mokykloje.

Vaiko tėvams (globėjams, rūpintojams) pritariant, sugrįžusysis priimamas mokytis kartu su bendraamžiais. Sugrįžusiojo asmens mokymosi pasiekimai ir juos liudijantys dokumentai vertinami, siekiant tikslingiau sudaryti individualaus ugdymo planą, įvertinti švietimo pagalbos teikimo poreikius, bet ne dėl sprendimo priimti į žemesnę klasę.

Vaiko pažinimas ir adaptacija

Vaiko pažinimas. Tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimas į vaiko pažinimo ir pristatymo procedūras. Rekomenduojama pirmuosiuose pokalbiuose su vaiku ir šeima taikyti visuminį požiūrį į tiesioginės migracijos patirties turinčio vaiko integracijos procesą mokymo įstaigoje. Su šeima aptariami tėvų (globėjų, rūpintojų) bei mokinio lūkesčiai, supažindinama su mokyklos galimybėmis. Būtina leisti šeimai pasitikėti mokykla, parodyti,

jog sėkmingai integracijai į mokyklos bendruomenę labai svarbus visų ugdymo proceso dalyvių indėlis. Rekomenduojama paruošti individualaus pokalbio su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais) planą.

Susitikimo metu siekiama surinkti kuo daugiau informacijos apie mokinį: kokia mokymosi užsienyje patirtis, kada išvyko iš Lietuvos, ar Lietuvoje lankė bendrojo ugdymo įstaigą, jei taip, kiek klasių baigė, kokie buvo mokymosi pasiekimai, ar mokinys mokėsi nuotoliniu būdu, ar lankė lituanistinę mokyklą ir pan. Siekiant parinkti tinkamiausius ugdymo būdus bei priemones, svarbu visapusiškai pažinimas. Rekomenduojama aptarti mokinio asmenines ir stipriąsias savybes, sveikatos ypatumus ir pan.

Adaptacijos laikotarpis. Perėjimas į kitą mokymosi aplinką mokiniams dažniausiai sukelia nesklandumų. Keičiasi ne tik mokymosi sistema, klasės draugai, mokytojai, bet ir visa iki tol mokinį supusi aplinka, kultūra. Šiuo metu mokiniai susiduria su naujais iššūkiais ir sunkumais, galinčiais lemti motyvacijos mokytis praradimą, jūzūlų elgesį, atskirties jausmo atsiradimą ir kitas psichologines problemas. Kai kuriems mokiniams, susidūrimas su mokymosi pasikeitimais, gali sukelti sunkumų, apie kuriuos turėtų žinoti mokytojai ir tėvai (globėjai, rūpintojai), siekdami padėti vaikams juos įveikti. Kiekvienoje klasėje grįžusiam mokiniui pirminiam adaptacijos laikotarpiui skiriami 6 mėnesiai. Jis pratęsimas iki tol, kol vaikas pramoksta lietuvių kalbos ir gali dalyvauti pamokose, kaip lygiavertis tos klasės mokinys. Tokiam mokiniui sudėtingiausi būna pirmieji trys mėnesiai, kol jis pripranta prie naujos aplinkos, bendraklasių, kalbos. Vėliau, per pirmuosius mokslo metus, jei įdeda pastangų, mokinys pramoksta lietuvių kalbos ir sėkmingai tęsia mokslą, o po dvejų metų yra pasirošęs dalyvauti nacionaliniuose žinių patikrinimuose ir (ar) brandos egzaminuose.

Rekomenduojamos veiklos adaptacijos (maždaug trijų mėnesių) laikotarpiu:

Paprastai, pirmieji du mėnesiai – laikas, kai normalu, jog mokiniui dar yra neaiškių dalykų, naujovių, su kuriomis jis turi susipažinti, suprasti. Jeigu po dviejų mėnesių mokinys dar aktyviai nenori eiti į mokyklą ar vis dar akivaizdžiai nesuvokia joje esančios ir dėl jos namuose atsiradusios naujos tvarkos, reikia pasidomėti, kokie veiksniai sunkina adaptacijos laikotarpį.

Vienas iššūkių – priimti naujus reikalavimus bei nurodymus, kasdien laikytis tam tikros tvarkos: keltis konkrečiu laiku, tam tikru laiku pradėti pamokas, kurios tęsiasi vienodą laiko tarpą ir kurias skiria pertraukos. Ši rutina kartojasi penkis dienas per savaitę ir, paprastai, nėra dienų, kai galima pamiegoti ilgiau ar anksčiau grįžti iš mokyklos.

Tikru išbandymu gali tapti mokyklos dydis: joje savarankiškai rasti tualetą, valgyklą, drabužinę ar sporto salę. Naujoje mokymosi aplinkoje atvykęs mokinys turi išmokti elgtis savarankiškai, todėl labai svarbūs paaiškinimai, kokius vaidmenis atlieka mokyklos bendruomenė, į ką galima kreiptis pagalbos. Būtina pasistengti geriau paaiškinti, supažindinti su aplinka ir tokiu būdu užtikrinti, kad mokinys geriau jaustųsi, o ne laukti, kol kils sunkumų.

Adaptacijos periodas gali būti susijęs ne tik su mokymosi aplinkos pakeitimu, bet ir su psichosocialine raida. Priklausomai, į kokią klasę mokinys atvyksta. Pavyzdžiui, pereinamasis laikotarpis iš jaunesniojo mokyklinio amžiaus į paauglystę (11–12 m.), kurio metu:

- atsiranda suaugusiesiems būdingų bruožų (fiziniai pokyčiai – spartus augimas, lytinis brendimas. Išoriškai paaugliai atrodo kaip suaugę žmonės ir nori, kad aplinkiniai tai pripažintų ir gerbtų);
- pasikeičia mąstymas (vystosi teorinis mąstymas);
- keičiasi savęs vertinimas, poreikiai ir pan. (psichologiniai pokyčiai – pakinta mąstymas, vertybių sistema, savimonė. Paaugliai ima mąstyti apie ateitį, ieškoti atsakymų į klausimus „Kas aš?“, „Kuo aš tapčiau?“, „Kokia gyvenimo prasmė?“);
- kinta ugdymo proceso organizavimas (naujas mokymo(si) turinys, didesnės apimtys, lygis, taikomi nauji mokymo metodai, kontrolė ir atsiskaitymo formos, skirtingi pedagogų reikalavimai ir daugybė kabinetų);

- kinta santykiai su tėvais (globėjais, rūpintojais), bendraamžiais (socialiniai pokyčiai – vis didesnę įtaką jiems daro bendraamžiai. Vaikai siekia būti nepriklausomi, savarankiški. Nori būti išklausyti, turėti galimybę garsiai reikšti nuomonę įvairiais klausimais. Keičiasi ir suaugusiųjų reikalavimai paaugliams. Mokiniais neretai sunku įvertinti šiuos staigius pakitimus, juos lydi kritika, įvairios bausmės, o visa tai neigiamai veikia asmenybės vystymąsi, socialinį prisitaikymą).

Adaptacijos laikotarpiu labai svarbu gauti individualią mokytojų pagalbą. Tai žinodami, mokytojai atvykusiems mokiniams turėtų išsamiai paaiškinti mokyklos tvarką, reikalavimus, suteikti informacijos apie renginius. Mokiniai lengviau pritaps mokykloje, jei jaus mokytojų draugiškumą, teisingą (objektyvų) žinių įvertinimą, jei dažniau girdės paskatinimus, pagyrimus, jei mokytojai bus empatiški (kartu su mokiniu džiaugsis jo pasiekimais), jei suteiks individualią pagalbą ugdymosi sunkumų turintiems mokiniams, bendradarbiaus su mokinių tėvais (globėjais, rūpintojais).

Parengiamas atvykusio mokinio integracijos į mokyklos bendruomenę planas. Planas parengiamas per 1–2 savaites nuo atvykimo į mokyklą. Išanalizuojama, kokie galimi programų skirtumai, mokinio lietuvių kalbos mokėjimo lygis, susipažinama su mokinio akademiniais pasiekimais. Numatoma, kokia pagalba būtina sėkmingai mokinio integracijai. Plane numatoma adaptacijos laikotarpio trukmė. Numatomas ne trumpesnis kaip 6 mėnesių adaptacijos periodas, kuris pagal poreikį gali būti tęsiamas.

Adaptacijos periodo pradžioje rekomenduojama kartą per savaitę organizuoti pokalbius su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais), kurių metu aptariamos sėkmės ir nesėkmės, susitariama, kuo gali padėti tėvai (globėjai, rūpintojai), kuo mokykla ir pan. (dalyvauja klasės mokytojas, tėvai (globėjai, rūpintojai), mokinys, pagal poreikį švietimo pagalbos specialistai). Jei mokinys nepajėgus pasiekti patenkinamą lietuvių kalbos mokėjimo lygį, skiriamos dvi konsultacijų valandos per savaitę. Klasės mokytojas parengia mokinius naujo mokinio priėmimui, svarbu parinkti tinkamą suolo draugą, kuris galėtų būti pagalbininkas (mentorius), supažindintų su mokyklos aplinka, padėtų orientotis ir pan., būtų šalia reikiamu momentu. Klasės, dalyko mokytojas parenka ir tėvams rekomenduoja mokinio gebėjimus atitinkančius mokymosi šaltinius (vadovėlius, pratybų sąsiuvinius ir pan.), kurie nebūtinai turi būti tos klasės, kurią lanko mokinys. Jei yra galimybė, mokiniui rekomenduojama lankyti pailgintos dienos grupę, kurioje jis galėtų bendrauti su bendraamžiais, tobulintų lietuvių kalbos įgūdžius, gautų reikiamą pagalbą atlikdamas namų darbus.

Laikotarpis po adaptacijos. Šiuo periodu siūloma toliau stebėti mokinio pasiekimus bei individualią pažangą, jei prireikia, atnaujinti švietimo pagalbos teikimą, nuolat bendrauti ir bendradarbiauti su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais). Jei pastebite, kad užsitęsęs adaptacijos periodas ir mokinio elgesio pasikeitimai trukdo įprastam jo gyvenimo būdui bei psichosocialinei raidai, būtina nedelsiant konsultuotis su mokyklos psichologu bei socialiniu pedagogu.

Ugdymo ir ugdymosi organizavimas

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ugdymas organizuojamas vadovaujantis bendrojo ugdymo programų aprašais, Bendrosiomis programomis, Bendraisiais ugdymo planais, mokyklos ugdymo planu mokslo metams, grįžusio iš užsienio mokinio individualiojo ugdymo planu nustatytam laikotarpiui. Svarbiausi ugdymo(si) procesai, kuriais vadovaujasi mokykla, kai joje pradeda mokytis iš užsienio grįžęs ar atvykęs mokinys, patvirtinti Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu Nr. SR-3534 „Dėl sugrįžtančių į Lietuvą asmenų švietimo ir integracijos“.

Vienas svarbiausių mokyklos uždavinių – pažinti mokinį ir išsiaiškinti jo stipriąsias savybes, kuriomis galima remtis pradėjus organizuoti ugdymo procesą. Pažinus mokinį, pradedamas modeliuoti jo ugdymo(si) procesas. Ugdymo proceso metu būtina stebėti mokinį, žymėtis jo reakcijas, kokiais atvejais jis elgiasi po-

zityviai, teigiamai, pasiekia geresnį rezultatą; išsiaiškinti probleminius tiek dalykinius, tiek kalbinius atvejus, kuriems reikia skirti daugiau dėmesio ugdymo procese; sudėtingus atvejus analizuoti, taikant kelis skirtingus metodus (strategijas), atkreipiant dėmesį į veiksnius, skatinančius mokinio didžiausią pažangą; ugdymas organizuojamas vertybių pagrindu (pavyzdžiui, visa mokyklos bendruomenė moko vaiką lietuvių kalbos). Mokyklos bendruomenė suinteresuota padėti mokiniui išsiugdyti tiek bendrąsias, tiek dalykines kompetencijas. Mokyklai svarbu identifikuoti ir atrasti naudingiausias, tikslingiausias strategijas, kurias taikant, vaikas greičiausiai ir lengviausiai išmoksta (suvokia) ugdymo turinį. Kad visa tai būtų parengta kokybiškai, kiekviena ugdymo įstaiga turėtų parengti dokumentą – *Mokinių, grįžusių ar atvykusių iš užsienio, priėmimo ir ugdymo organizavimo tvarkos aprašą*. Tokio dokumento pavyzdys pateiktas 1 priede.

Mokinio ugdymo ir ugdymosi organizavimas:

1. *Individualaus ugdymo plano parengimas*. Tokio plano pavyzdys pateiktas 2 priede.

2. *Pasiruošimas pamokai*. Mokytojas, kasdien ruošdamasis pamokai, aktualizuoja mokymo medžiagą, parenka tinkamus metodus, numato individualų ir (ar) mokymą(si) grupėmis, namų darbų apimtį, jų tikslumą. Apmąsto, ar visos sąvokos (žodžiai) iš kitos šalies atvykusiam mokiniui bus suprantami. Apgalvoja, kaip galima paaiškinti ir vaizdžiai parodyti sudėtingesnių, mokiniui nežinomų ir rečiau vartojamų žodžių reikšmę.

3. *Pamokos organizavimas*. Pamokos struktūra ir uždaviniai mokiniui aiškūs. Mokytojas pamokos temą išaiškina suprantamai, motyvuoja mokinį aktyviai dalyvauti pamokoje, savarankiškai atlikti užduotį, įsivertinti mokymąsi, įvardyti mokymosi sunkumus ir problemas, moko bendradarbiauti su draugais, jausti atsakomybę už savo mokymąsi. Teikiama pagalba mokiniui individualiai arba grupėje (pagal poreikį). Galėtų būti pateikiama atmintinė, kurioje iš kitos šalies atvykęs mokinys gali ne tik perskaityti ir vaizdžiai pamatyti sudėtingesnių žodžių paaiškinimus, bet ir papildomai žymėtis tai, ko pamokoje nesuprato, o po pamokos kartu su mokytoju išsiaiškinti ir aptarti sudėtingesnius dalykus.

4. *Vertinimas*. Vertinimo būdai, tinkamumas ir dažnumas aptariami su mokyklos Vaiko gerovės komisija ir vaiko tėvais (globėjais, rūpintojais). Ugdymo proceso metu stebimas ir matomas mokinys, pasidomima, ko jis išmoko, sužinojo, patyrė; pasidžiaugiama net ir pačia mažiausia pažanga; grįžtama prie nesuprastų (nesuvoktų) ir (ar) neišmoktų dalykų, mokinys nuolat motyvuojamas, skatinamas pagyrimu, mandagiu patarimu ir pan. Pamokoje sukaupta vertinimo informacija naudojama veiklos uždaviniams pasiekti. Mokinio pasiekimai lyginami su jam iškelto ar paties išsikeltu uždaviniu, apibendrinami ir aptariami pamokos rezultatai, patikrinama, ką mokinys suprato (suvokė) ir ko išmoko, įsivertinama.

5. *Santykiai, tvarka, klasės valdymas*. Klasės mikroklimatas palankus mokymuisi, svarbūs mokinių tarpusavio santykiai ir vaiko savijauta klasėje. Mokytojas išaiškina mokyklos tvarką, darbo susitarimus klasėje ir už jos ribų. Aiškinamasi, ar susitarimai artimi mokinio buvusios mokyklos kultūrai. Jeigu pastebimi kultūrų skirtumai, aptariama, kaip reikės mokytis ir įprasti prie kitokios tvarkos. Sudaromos galimybės mokytis ilgesnį laiką, vis prisimenant, kaip turėtų būti elgiamasi. Pastebėjus destruktivyvų elgesį, nedelsiant sprendžiamos problemos mokyklos nustatyta tvarka.

6. *Mokymosi aplinka* svarbi vaiko ugdymo(si) procese: tinkamos, pritaikytos patalpos mokytis, erdvių jaukumas, estetiškumas, informacijos šaltinių ir mokymosi priemonių kiekis, jų tinkamumas ir veiksmingas naudojimas suteikia vaikui tiek emocinio, tiek fizinio saugumo.

7. *Kultūrinis, neformalusis švietimas, projektinė veikla*. Vaikas, pagal polinkius, norus ir galimybes palaipsniui įtraukiamas į mokyklos gyvenimą, neformalųjį ugdymą, projektinę veiklą. Sudaroma galimybė supažindinti klasės draugus su tos šalies kultūra, iš kurios jis atvyko. Pavyzdžiui, pristatyti tam tikros valstybės simbolius, kalbą, geografines vietas, kultūrą, istoriją, patiekalus, tradicijas, šventes ir pan.

Ugdymo dalyvių ir švietimo pagalbos specialistų funkcijos

Mokyklos administracija pasirūpina, kad mokyklos interneto svetainėje būtų pateikta pagrindinė informacija apie iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių priėmimą bei ugdymo galimybes. Rekomenduojama informaciją pateikti ir kita kalba, pavyzdžiui, anglų, jeigu dauguma atvykusių mokinių kalba šia kalba. Parengia lankstinuką, kuriame pateikiama svarbiausia informacija apie mokyklą, iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių integraciją, atsakingų asmenų kontaktus ir kt. Lankstinuką rekomenduojama parengti ir kita kalba, pavyzdžiui, anglų ar kitomis kalbomis. Svarbu įvertinti mokyklos galimybes suteikti visavertį ugdymą atvykstančiam mokiniui. Jei mokinio kalbiniai įgūdžiai bei turima patirtis nepakankama, ir mokykla negali suteikti visavertės pagalbos, administracija turėtų kreiptis į savivaldybės atstovus ir pasidomėti, kurioje ugdymo įstaigoje vaikas galėtų gauti tikslingesnę pagalbą. Šią informaciją derėtų perduoti mokinio tėvams.

Priimant mokinį į mokyklą, mokyklos administracija turėtų organizuoti pokalbį su mokiniu bei jo tėvais (globėjais, rūpintojais). Todėl rekomenduojama sukurti individualaus pokalbio su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais) planą.

Mokyklos administracija atsakinga už tai, kad organizuojant ugdymo procesą, būtų vadovujamasi visais galiojančiais teisės aktais bei kitomis Švietimo, mokslo ir sporto ministerijos parengtomis rekomendacijomis.

Mokykla turėtų būti numaciusi asmenį, atsakingą už iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių sėkmingą integraciją mokykloje. Rekomenduojama, kad tai būtų **direktorius pavaduotojas ugdymui**. Mokymo sutartis registruojama Mokymo sutarčių registracijos žurnale. Vienas mokymo sutarties egzempliorius įteikiamas prašymą pateikusiam asmeniui, kitas egzempliorius lieka mokykloje. Sudarius mokymo sutartį, asmuo įregistruojamas mokinių registre. Mokinių registre registruojant grįžusius ar atvykusius iš užsienio asmenis pažymima, ar asmuo turi lietuvių kilmės užsieniečio statusą, ar mokosi nuotoliniu būdu gyvendamas užsienyje, kokioje šalyje, ar mokinys lankė lituanistinę mokyklą gyvendamas užsienyje, kokią mokyklą lankė, nurodyti skirtas ir suteiktas švietimo pagalbos rūšis ir laikotarpius (konsultacijos iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių tėvams, globėjams; neformaliojo švietimo veiklos, mokinių savanorių pagalba atvykusiam asmeniui sklandžiai įsitraukti į mokyklos bendruomenės gyvenimą, mokytis ir ugdytis; ilgalaikės (trumpalaikės) konsultacijos su dalykų mokytojais ugdymo programų skirtumams mažinti; papildomas, individualus lietuvių kalbos mokymas; išlyginamosios grupės; mokytojo padėjėjo paslaugos; individualaus ugdymo planai). Pažymima ir teikiama psichologinė, specialioji, specialioji pedagoginė ir socialinė pedagoginė pagalba. Informacija dėl atnaujinto Mokinių registro pildymo pateikiama šiame dokumente (žr. <https://mokiniai.emokykla.lt/Account/Auth?ReturnUrl=%2f>).

Reikiamos pagalbos teikimas numatomas rengiant integracijos bendruomenėje planą. Pagal susitarimą, duomenis Mokinių registre gali pateikti **mokyklos administratorius**. Veikla, kaip rekomenduojama organizuoti darbą su iš užsienio grįžusiu ar atvykusiu mokiniu, aprašyta poskyriuose *Vaiko pažinimas ir adaptacija* ir *Ugdymo ir ugdymosi organizavimas*.

Mokyklos darbuotojas, atsakingas už sėkmingą mokinio integraciją, turėtų nuolat stebėti įrašus elektroniniame dienyne, su mokytojais aptarti kylančius sunkumus, palaikyti ryšį su mokiniu bei tėvais (globėjais, rūpintojais).

Mokyklos administracija atsakinga už psichologiškai saugią ir draugišką aplinką. Turėtų užtikrinti nuolatinį mokytojų kompetencijų, dirbant su atvykusiais, grįžusiais iš užsienio mokiniais, tobulinimą.

Sėkmingos integracijos garantas – komandinis darbas. Administracija turėtų tinkamai paskirstyti ugdymo dalyvių funkcijas, darbe vadovautis pasidalytosios lyderystės principais, skatinti atsakomybę ne tik dėl savo, bet ir dėl bendrų rezultatų.

Mokyklos **Vaiko gerovės komisija** vienija švietimo pagalbos specialistus, kurių tikslas – užtikrinti vaiko gerovę, padėti kiekvienam ugdytiniui maksimaliai atskleisti savo gebėjimus, kūrybiškumą, įgyti visapusišką išsilavinimą bei praplėsti savirealizacijos galimybes. Jei mokiniui tikslinga pritaikyti ikimokyklinio ugdymo,

priešmokyklinio ugdymo bendrąją programą ar bendrojo ugdymo bendrąsias programas, taip pat skirti specialųjį ugdymą, mokyklos Vaiko gerovės komisija kreipiasi į savivaldybės pedagoginę psichologinę tarnybą. Specialistai, atlikę įvertinimo procedūras, rezultatus aptaria su tėvais (globėjais, rūpintojais) ir ugdančiu mokytoju, jei prireikia, skiria specialųjį ugdymą ir (ar) švietimo pagalbą: rekomenduoja programų pritaikymą, specialiąsias mokymo ir (ar) techninės pagalbos priemones, ugdymo aplinkos pritaikymo, mokymosi pasiekimų vertinimo, patikrinimo ir brandos egzaminų organizavimo, vertinimo instrukcijų pritaikymo būdus. Vadovaujantis pedagoginės psichologinės tarnybos mokinio specialiuoju ugdymosi poreikių įvertinimo rekomendacijomis, nustatoma mokinio teisė gauti specialųjį ugdymą ir (ar) švietimo pagalbą. Tai atlieka logopedas ir specialusis pedagogas – švietimo pagalbos mokiniui specialistai, kurie bendrojo ugdymo mokyklose teikia specialiąją pedagoginę pagalbą. Vykdydami savo funkcijas specialistai privalo remtis Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro patvirtintais bendraisiais pareigoiniais nuostatais.

Iš užsienio grįžusiam ar atvykusiam mokiniui neretai kyla mokymosi sunkumų. Pirmiausia juos įveikti padeda mokytojas. Mokyklos Vaiko gerovės komisija konsultuoja mokinį ugdantį mokytoją dėl Individualaus ugdymo plano sudarymo. Jei mokinio mokymosi pasiekimai ženkliai žemesni nei amžiaus tarpsniui būdingi patenkinamo lygio požymiai, mokytojas kreipiasi į mokyklos Vaiko gerovės komisiją, kad būtų įvertintos mokymosi sunkumų priežastys bei skirta reikiama švietimo pagalba. Mokyklos vaiko gerovės komisija, siekdama išsamesnio mokinio ugdymosi poreikių įvertinimo, gali paprašyti tėvų (globėjų, rūpintojų) pateikti papildomų dokumentų ir sudaryti sąlygas teikti pagalbą mokiniui.

Socialinis pedagogas dalyvauja rengiant Individualaus mokymosi planą, stebi atvykusio mokinio adaptaciją, padeda jam sklandžiai įsitraukti į mokyklos bendruomenės gyvenimą, mokytis ir ugdytis, prireikus pasitelkia mokinius savanorius. Nuolat bendradarbiauja su mokinio tėvais (globėjais, rūpintojais), siūlo neformaliojo vaikų švietimo veiklas, konsultuoja dėl jų pasirinkimo. Prireikus, įtraukia atvykusį mokinį į socialinių įgūdžių lavinimo grupes.

Psichologas konsultuoja atvykusį mokinį bei jo tėvus (globėjus, rūpintojus). Jei adaptacijos periodas sudėtingesnis ir užtrunka, nuolat teikia konsultacijas mokiniui. Sėkmingai mokinio integracijai į mokyklos bendruomenę padeda gera mokinio emocinė bei psichologinė būsena. Jeigu mokinys turi mokymosi sunkumų, psichologas bendradarbiauja su pedagogine psichologine tarnyba, nustatant ir įvertinant mokinio galias ir sunkumus, raidos ypatumus, asmenybės ir ugdymosi problemas, specialiuosius ugdymosi poreikius. Taip pat psichologas teikia metodinę pagalbą mokytojams, specialistams mokinio pažinimo, psichologinių, asmenybės ir ugdymosi problemų turinčių mokinių ugdymo klausimais. Siekiant teigiamo klasės ir visos mokyklos požiūrio į iš užsienio grįžusius ar atvykusius mokinius, veda klasės valandėles, užsiėmimus grupėmis ir kitais būdais šviečia visą mokyklos bendruomenę; nuolat bendradarbiauja su klasės vadovu.

Visuomenės sveikatos priežiūros specialistas padeda įvertinti mokinio sveikatos ypatumus, konsultuoja mokytojus sveikatos stiprinimo klausimais, vykdo prevencines programas.

Logopedas įvertina atvykusio mokinio kalbos raidos ypatumus, kalbos, kalbėjimo ir kitus komunikacijos gebėjimus. Jei reikia, specialistas siūlo skirti logopedo pagalbą mokiniui, turinčiam kalbos, kalbėjimo ir kitų komunikacijos sutrikimų, teisės aktų nustatyta tvarka. Numato pagalbos teikimo mokiniui būdus, metodus, formas ir teikia reikiamą pagalbą. Bendradarbiauja su mokytojais, tėvais (globėjais, rūpintojais), kitais švietimo pagalbos specialistais, pedagoginės psichologinės tarnybos specialistais. Logopedas pagal poreikį konsultuoja mokytojus, tėvus (globėjus, rūpintojus) ir kitus asmenis, tiesiogiai dalyvaujančius ugdymo procese specialiosios pedagoginės pagalbos mokiniams teikimo klausimais. Padeda mokytojams pritaikyti ir parengti mokomąją medžiagą bei priemones. Incijuoja ir įgyvendina prevencines veiklas, projektus kartu su Vaiko gerovės komisija ir mokyklos taryba. Atlieka pedagoginius tyrimus mokykloje, atsižvelgdamas į mokyklos bendruomenės poreikius (prioritetus, strateginį ir metinį veiklos planus).

Specialusis pedagogas teikia specialiąją pedagoginę pagalbą mokiniams, turintiems mokymosi sunkumų, sutrikimų bei negalių. Pagal šiuo metu galiojančius teisės aktus, specialiąją pedagoginę pagalbą mo-

kiniams specialusis pedagogas teikia tik rekomendavus pedagoginei psichologinei tarnybai. Didelė dalis iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių patiria *mokymosi sunkumų*, todėl savalaikė specialioji pedagoginė pagalba yra tikslinga. Viena iš pagrindinių specialiojo pedagogo funkcijų – padėti mokymosi sunkumų turinčiam mokiniui išmokti (suvokti) ugdymo turinį, įveikti susidariusius programų skirtumus. Rekomenduojama specialiąją pedagoginę pagalbą teikti klasėje, išskirtiniais atvejais – specialiojo pedagogo kabinete.

Specialusis pedagogas dalyvauja rengiant Individualaus ugdymo planą, konsultuoja mokytojus dėl ugdymo programos pritaikymo, tinkamų mokymo(si) būdų bei priemonių parinkimo. Padeda sudaryti kuo palankesnes ugdymosi sąlygas iš užsienio grįžusiems ar atvykusiems mokiniams, kuria saugią ir draugišką aplinką. Skatina mokinių saviraišką, pasitikėjimą savimi, įtraukdamas juos į grupinę veiklą. Teikia metodinę pagalbą tėvams (globėjams, rūpintojams), pagal poreikį juos konsultuoja.

Jei reikia, mokiniui nustačius tam tikrą negalią ar savireguliacijos sutrikimus, skiriama **mokytojo padėjėjo pagalba**, numatomas pagalbos intensyvumas. Mokytojo padėjėjas dirba su mokiniu ar mokinių grupe, bendradarbiaudamas su mokytoju, auklėtoju, specialiuoju pedagogu, logopedu ir kitais švietimo pagalbos specialistais. Padeda mokiniui orientuotis ir judėti aplinkoje, susijusioje su ugdymu(si), ugdomosios veiklos (mokykloje ir už jos ribų), pamokų, pertraukų, popamokinės veiklos, papildomo ugdymo, renginių ir išvykų metu. Įsitraukia į ugdomąją veiklą ir pagal galimybes joje dalyvauja, paaiškina mokytojo skirtas užduotis ir talkina jas atliekant, padeda perskaityti ar perskaito tekstus, skirtus mokymuisi, užsirašo ar užrašo mokymo(si) medžiagą. Padeda mokytojui parengti ir (ar) pritaikyti mokiniui (mokinių grupei) reikalingą mokomąją medžiagą.

Siekiant sėkmingos mokinio adaptacijos mokykloje, labai svarbus vaidmuo tenka **klasės vadovui**, todėl svarbu sukurti artimą ryšį su atvykusi mokiniu, parodyti, kad jis gali bet kada kreiptis pagalbos. Svarbu jau pirmosiomis dienomis mokykloje numatyti kryptingas pagalbos ir paramos veiklas. Klasės vadovas dalyvauja rengiant individualaus ugdymo planą.

Klasės vadovas arba pradinių klasių mokytojas parengia klasės mokinius naujo mokinio priėmimui, numato mokinį (-ius), kuris galėtų būti atvykusiojo mentoriumi. Atvykusio mokinio mentoriai galėtų dirbuotis pakaitomis, pavyzdžiui, kas dvi savaites. Svarbu, kad mentoriumi paskirtas (sutikęs būti) klasės mokinys gebėtų ir norėtų bendrauti, paaiškintų atvykusiajam tai, kas vyksta ir pan. Adaptacijos periodo pradžioje rekomenduojama kartą per savaitę rengti pokalbius su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais), kurių metu būtų aptariamoms sėkmės ir nesėkmės, numatomi nauji tikslai, susitarimai. Skatinamas tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimas, padedant vaikui integruotis mokyklos bendruomenėje. Klasės vadovas turėtų glaudžiai bendradarbiauti su dalykų mokytojais, stebėti mokytojų įrašus elektroniniame dienyne, o prireikus, suteikti savalaikę pagalbą.

Pradinių klasių mokytojas pasirenka, jo manymu, tinkamiausius metodus ir būdus, pvz. konsultavimą, aiškinimą, individualias užduotis. Numato ugdymo prioritetus (pvz. išmokyti kalbėti lietuviškai). Pamokoje mokinio mokymąsi koreguoja nedelsdamas, pritaikydamas tinkamas mokymo(si) užduotis, metodikas ir kt. Jei yra būtinybė, pasitelkia švietimo pagalbos specialistų pagalbą ugdymo turiniui planuoti ir koreguoti, atsižvelgia į mokinių mokymosi pagalbos poreikius. Parenka ugdymo(si) priemones, kurios nebūtinai turi atitikti tos klasės, kurioje mokosi mokinys, lygį. Svarbu padėti mokiniui įgyti prasmingų, aktualių žinių apie save, pasaulį ir kitus žmones, išsiugdyti gebėjimus, reikalingus kaupti žinias ir patirtį, atrasti ir išsakyti idėjas, numatyti ir įgyvendinti sumanymus. Sudaromos ugdymo sąlygos, palankios kompetencijoms plėtoti, humaniškai, demokratiškai, brandžiai, tautines ir visuotines vertybes pripažįstančiai asmenybei ugdyti. Su tėvais (globėjais, rūpintojais) sistemingai aptaria mokinio žinių vertinimą ir adaptaciją, asmeninę pažangą.

Lietuvių kalbos mokytojas įvertina mokinio kalbinius gebėjimus ir kalbos mokėjimo lygį. Parengia individualaus lietuvių kalbos mokymo planus. Kartu su mokiniu paruošia dvikalbį raktinių žodžių žodynėlį, pamoko mokinį, kaip jį pildyti savarankiškai. Kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) aptaria kalbos mokymosi modelį. Parinkdamas tinkamas mokymosi priemones, atsižvelgia į mokinio amžių, įvertina, ar užduo-

tys nežemina mokinio savivertės, neverčia jo jaustis nesmagiai (pvz. ugdant vyresnio mokyklinio amžiaus mokinius, siūloma naudoti Lietuvių kalbos mokymosi sąsiuviniais, skirtais suaugusiems, siekiantiems išmokti lietuvių kalbos B1 ar B2 lygiu (žr. <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/sp/med=156/914>) ir pan.

Dalykų mokytojai susipažįsta su naujai atvykusio mokinio pasiekimais ir pažangos aprašu, įvertina mokinio turimas žinias, galimus programų skirtumus. Labai svarbu pastebėti mokinio stipriąsias savybes ir remtis jomis planuojant ugdymo procesą. Jei mokinys silpnai supranta lietuvių kalbą, rekomenduojama naudoti paveikslėlių ar vaizdo įrašų žodynu. Į mokinį reikėtų kreiptis trumpais, nesudėtingais sakiniais, neskubėti ir išsiaiškinti, ar mokinys jus supranta. Ugdymo procese rekomenduojama naudoti vizualines priemones, kinestetinį mokymosi metodą, įtraukti mokinį į veiklas grupėmis ar komandomis, kurios skatintų jį bendrauti bei tobulintų kalbinius gebėjimus.

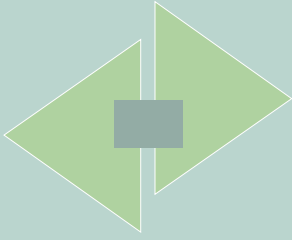
Jei mokymosi programų skirtumai dideli, mokytojai sudaro individualaus ugdymo planus. Parenkami ir tėvams rekomenduojami mokinio gebėjimus atitinkantys mokymosi šaltiniai (vadovėliai, pratybų sąsiuviniai ir pan.), kurie nebūtinai turi būti tos klasės, kurią lanko mokinys. Parenkant tinkamas mokymosi priemones, atsižvelgiama į mokinio amžių, įvertinama, ar užduotys nežemina mokinio savivertės, neverčia jo jaustis nesmagiai. Kiekvieno dalyko mokytojas turi ugdyti ir lietuvių kalbą, tobulinti mokinio kalbinius gebėjimus.

Mokytojai turėtų neskubėti aiškindami, dėstydami naują medžiagą, kalboje vartoti nesudėtingus, dažniau vartojamus žodžius, skirti daugiau laiko pateikti atsakymą. Svarbu neversti mokinio atsakinėti prieš klasę, jei tai galėtų neigiamai paveikti mokinio savivertę. Įvertinant vaiko sėkmę, akcentuojami net mažiausi pasiekimai.

Tėvams (globėjams, rūpintojams) rekomenduojama dar būnant užsienyje ir nusprendus grįžti ar atvykti į Lietuvą, pasidomėti mokyklų tinklu, kurios priima iš užsienio grįžtančius ar atvykstančius mokinius. Būtina įvertinti mokinio lietuvių kalbos kalbinius gebėjimus, jei yra galimybė, konsultuotis, ar vaikui grįžus į Lietuvą, pavyks sėkmingai mokytis įprastoje mokykloje. Tėvai (globėjai, rūpintojai) su vaiku aptaria jo būsimą mokymąsi Lietuvoje, supažindina su mokykla, trumpai pristato mokymosi sistemą.

Sėkmingai vaiko integracijai būtinas glaudus tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos bendradarbiavimas. Jau pirmųjų pokalbių su administracija metu, svarbu pateikti kuo daugiau informacijos apie vaiko pomėgius, charakterio savybes, sveikatos būklę, aptarti mokyklos galimybes, galimus pagalbos būdus bei formas. Tėvai (globėjai, rūpintojai) dalyvauja rengiant individualaus ugdymo planą, sudaro sąlygas vaikui bendrauti su draugais, jei yra galimybė, renkasi pailgintos dienos darbo grupę. Padeda vaikui rasti jį dominančią laisvalaikio veiklą, parenka vaiko pomėgius atliepiančią neformalųjį ugdymą.

Būtina palaikyti nuolatinį kontaktą su tėvais (globėjais, rūpintojais), skatinti juos domėtis, kaip vaikui sekasi, priimti mokyklos teikiamą pagalbą ir bendradarbiauti, siekiant sėkmingos vaiko integracijos.

III skyrius

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašas

Žemiau pateikiami ugdymo modeliai skirti trimis grupėms grįžusių arba atvykusių į Lietuvą vaikų:

- 1) mokiniai, turintys Lietuvos pilietybę, tačiau ilgai gyvenę ir augę užsienyje, neseniai atvykę į Lietuvą, bet nemokantys lietuvių kalbos ir nesitapatinantys su Lietuva;
- 2) mokiniai, kurie gimė Lietuvoje, tačiau kurį laiką gyveno užsienyje ir sugrįžo į Lietuvą; savo šeimoje ir socialinėje aplinkoje kalba lietuviškai arba keliomis kalbomis, tačiau kalbos lygis nepakankamas, kad mokymosi turinys būtų suprastas teisingai;
- 3) mokiniai, kurie atvyko į Lietuvą iš užsienio, turintys kitos šalies pilietybę, nemokantys lietuvių kalbos.

I modelis – paremtas Lietuvoje jau įgyvendinama ugdymo praktika, kai mokinys, sugrįžęs ar atvykęs į Lietuvą, iš karto pradeda ugdymą(si) klasėje kartu su savo bendraamžiais lietuvių kalba.

II modelis – paremtas Lietuvoje jau įgyvendinama ugdymo praktika, kai mokinys, sugrįžęs ar atvykęs į Lietuvą, pradžioje ugdomas išlyginamojoje klasėje ir mokosi lietuvių kalbos (tokioje klasėje ugdymas vyksta bent tris mėnesius (rekomenduojama nuo pusės metų iki metų)).

III modelis – Lietuvos valstybinėse ugdymo įstaigose netaikomas, kartais panašiai taikomas privačiose ir tarptautinėse mokyklose. Šio modelio aprašas paremtas Europos Komisijos ir mokslo šaltinių analize, Šveicarijos, Kanados, Liuksemburgo, Belgijos mokyklų gerųjų praktikos pavyzdžių aprašymų analize. Toks modelis dažniausiai pasirenkamas, kai mokyklos vaikų bendruomenę sudaro nuo 25 iki 50 proc. atvykusių mokinių. Ugdymo procesas mokykloje organizuojamas valstybine lietuvių kalba, tačiau daug dėmesio skiriama ir kitų kalbų mokymuisi, kultūrų pažinimui. Draugiškoje kalboms mokykloje visi vertina visas mokinių, tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokyklos darbuotojų kalbas; pripažįstama ir plėtojama mokinių daugialkalbystė, imamas priemonių, kad mokyklos bendruomenėje būtų sukurta erdvė įvairių kalbų gebėjimams ugdyti mokinių formaliosiose ir neformaliosiose veiklose. Draugiškos kalboms mokyklos yra mokyklos, parengusios kalbų mokymosi ir vartojimo planą. Tai planas, kuriame atsižvelgiama į individualius mokinių gebėjimus, siekiant užtikrinti įtraukią ir draugišką aplinką mokytis kalbų visiems mokiniams. Tokio plano esmė, skatinti kiekvieno vaiko valstybinės ir gimtosios kalbų vartojimą mokykloje ir mokytis pažinti skirtingas kultūras.

Gimtųjų kalbų įvairovė – svarbus reiškinys, todėl, norint išlaikyti ar rasti bendrą sritį mažoje šalyje, reikia ieškoti pedagoginės dermės kelio tarp valstybinės (oficialiosios) kalbos ir kitų kalbų, kurias vaikai moka, kad dėmesys būtų sutelktas visoms kalboms ir jų mokymuisi.

Kodėl verta kurti kalboms draugišką mokyklą? Kai vaikas patenka į mokyklą, kurioje negali kalbėti kalba, kurią moka, o valstybinės kalbos – nemoka, dažnai atvejais, jis apskritai praranda gebėjimą kalbėti, o tuo pačiu ir pasitikėjimą savo jėgomis. Kita problema – mokyklos, kuriose vaikas kuo greičiau skatinamas išmokyti valstybinę kalbą, tačiau nesudaromos sąlygos puoselėti ir savos kultūros, formuoja požiūrį, kad *geriausias būdas išmokyti kalbą, kuo greičiau prarasti gimtąją kalbą* (UNESCO, 2016). Toks požiūris gali daryti priešingą poveikį: rizikuojama prarasti mokinio motyvaciją, o tai gali turėti įtakos jo mokymuisi. Kai mokykloje bent jau pertraukų metu ir neformaliosiose veiklose, pažįstant įvairias kultūras ir tradicijas, vartojamos mokinių gimtosios kalbos, mokiniai gali sustiprinti pažintinius ir socialinius įgūdžius, nesijaučia vieniši. Tai ne tik pagerina mokinio įgūdžius mokytis valstybinės kalbos, bet ir leidžia geriau suvokti dalykų turinį. Be to, ugdoma nuostata, kad mokykloje visi vaikai turi vienodą teisę į išsilavinimą, kai gerbiama kultūrinė įvairovė ir turima patirtis. Siekiant kiekvieno grįžusio mokinio gilios integracijos į mokyklos aplinką, reikia neužmiršti, kad vaikas gali tinkamai ir kokybiškai ugdytis tik tuo atveju, jeigu gerai moka valstybinę kalbą, kuria vyksta ugdymo procesas, tačiau **jis neturi užmiršti ir savo pirmos (gimtosios) kalbos, nes kitų kalbų mokėjimas ugdomas tik vaiko pirmos kalbos mokėjimo pagrindu.**

Kaip tapti kalboms draugiška mokykla? Nėra aiškaus plano, ką turėtų daryti mokyklos, norinčios tapti kalboms draugiška mokykla. Visų pirma, mokyklos bendruomenė ištiria mokinių vartojamų kalbų įvairovę, nustato tų kalbų mokėjimo lygį (pagal galimybes, jeigu turi tas kalbas mokančių asmenų), remiantis šio vietos bendruomenės tyrimo duomenų analize, nustatomi mokyklos poreikiai ir tai, ką mokykloje galima realiai įgyvendinti. Svarbu, kad kalbų ir kultūrų pažinimo klausimas sprendžiamas dalyvaujant visos bendruomenės nariams: mokyklos vadovams, mokytojams, mokyklos darbuotojams, tėvams ir ypač vaikams. Pagrindinis kalboms draugiškos mokyklos tikslas yra toks pat, – palankiai vertinti ir populiarinti visas kalbas, o kelias jį pasiekti gali skirtis. Bendraudamos su kitomis kalboms draugiškomis mokyklomis, šios mokyklos gali keistis atitinkama praktika, o mokytojai gali įkvėpti vieni kitus judėti pirmyn. Pavyzdžiui, jie gali pradėti integruodami daugiakalbes pedagogines strategijas į savo bet kurio dalyko ugdymo turinį, pavyzdžiui, sudaryti sąlygas mokiniams medžiagos užduotims ieškoti visomis kalbomis, kurias vaikas jau įvaldęs ir pan.

	I modelis	II modelis	III modelis
Mokyklos bendruomenės nuostatos	Svarbiausia atvykusiam vaikui užtikrinti teigiamą socialinę aplinką mokykloje. Toks vaikas, kaip ir visi kiti, privalo jaustis visapusiai saugus: tiek fiziškai, tiek emociškai. Siekiant sudaryti palankią mokymosi aplinką turi dirbti visa mokyklos pedagogų ir specialistų komanda. Labai svarbu pozityvus nusiteikimas, teigiamas požiūris, noras pažinti, suprasti ir būti suprastam.		

	I modelis	II modelis	III modelis
Situacijos įvertinimas	<p>Į mokyklą mokinys priimamas pagal savivaldybės nustatytą priėmimo į bendrojo ugdymo įstaigas tvarką. Tėvai (globėjai, rūpintojai) pateikia visus būtinius dokumentus.</p> <p>Pirmasis susitikimas su šeima ir mokiniu. Reikiamos informacijos apie mokinį surinkimas. Informacijos apie mokyklą pateikimas. Pirmoji pažintis su klasės mokytoja.</p> <p>Mokinys įregistruojamas Mokinių registre. Mokykla informuoja švietimo skyrių apie iš užsienio grįžusį ar atvykusį mokinį.</p>	<p>Susitikimo metu siekiama surinkti kuo daugiau informacijos apie mokinį: kokia mokymosi užsienyje patirtis, kada išvyko iš Lietuvos, ar Lietuvoje lankė bendrojo ugdymo įstaigą, jei taip, kiek klasių baigė, kokie mokymosi pasiekimai, ar mokėsi nuotoliniu būdu ir pan.</p> <p>Aptariami tėvų (globėjų, rūpintojų) ir mokinio lūkesčiai. Pateikiama struktūruota informacija apie mokyklą. Rekomenduojama parengti lankstinuką apie mokyklą, kuriame būtų pateikiama visa svarbiausia informacija.</p>	<p>Mokykla vertina realią (esamą) bendruomenės kalbinę ir kultūrinę situaciją. Procesas turėtų prasidėti mokinių patirties ir požiūrio išsiaiškinimu, kiek ir kokių kalbų moka vaikai, kaip dažnai jas vartoja.</p> <p>Jeigu mokinys atvyksta iš mokyklos bendruomenei mažai pažįstamos kultūros, susitariama, kurie bendruomenės nariai išsamiau pasidomės šia kultūra, tradicijomis, kalba ir pan.</p>

	I modelis	II modelis	III modelis
Mokinio pažinimas	<p>Grįžusiam ar atvykusiam mokiniui nustatomas pusmečio adaptacijos laikotarpis, kuris pagal poreikį gali būti trumpinamas arba ilginamas. Mokinys papildomai lanko išlyginamąjį lietuvių kalbos modulį (atsižvelgiama į vaiko lietuvių kalbos gebėjimus, toks modulis gali trukti nuo dviejų iki penkių kartų per savaitę), yra įtraukiamas į neformaliojo ugdymo veiklas ir, jeigu mokykloje yra visos dienos grupė, vaikui rekomenduojama dalyvauti šios grupės veikloje. Kuo daugiau vaikas bendrauja su bendraamžiais, tuo greičiau išmoksta šnekamąją lietuvių kalbą ir kokybiškiau gali dalyvauti pamokose.</p>	<p>Pirmiausiai siekiama, kad atvykęs ar grįžęs vaikas gerai jaustųsi, įsitrauktų į klasės veiklas, nuolat bendradarbiaujama su tėvais (globėjais, rūpintojais), išsiaiškintos mokinio gebėjimų stiprybės, pomėgiai.</p> <p>Nustatomas atvykusio ar grįžusio mokinio kalbos (kalbų) mokėjimo lygis ir sudaromos sąlygos mokytis lietuvių kalbos. Vaikui parengiamas individualaus mokymosi planas.</p>	<p>Atvykusio mokinio pažinimas (įvertinamas mokinio kalbų, kuriomis geba kalbėti vaikas, lygis, taip pat paruošiamos kognityvinės užduotys, apimančios mokinio loginį mąstymą, problemų sprendimo gebėjimus, kai užduotis atlikti nereikalaujama kalbos, dažniausiai tai vyksta atliekant kompiuterines veiklas, pasitelkiant įvairius simbolius ir animacijas, susipažįstama su valstybės, iš kurios atvyko mokinys, kultūra, mokymosi mokykloje aspektais (ar tai buvo visos dienos mokykla, kaip buvo maitinamasi, kiek truko pertraukos ir t. t.), nustatomas lietuvių kalbos gebėjimų (A1, A2, B1, B2) lygis. Atlikus gebėjimų įvertinimą, parengiamas vaiko stiprybių ir labiausiai išugdytų gebėjimų aprašymas, kuriuo remiasi visi su vaiku dirbantys pedagogai, toliau organizuodami šio vaiko ugdymo procesą.</p>
<p>Mokykla susisiekiama su vaiko buvusiąja įstaiga, liuanistinėmis mokyklomis, aptaria ugdymo ypatumus, pasidomi vaiko mokymosi situacija, lankomumu ir pan.</p>			

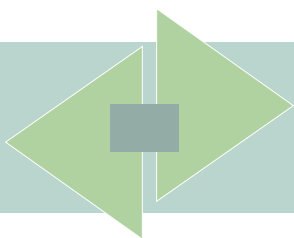
	I modelis	II modelis	III modelis
Mokyklos veiklos ir bendruomenės pristatymas (vaiko prisistatymas)	<p>Priėmimo į mokyklas tvarka skelbiama mokyklos interneto svetainėje. Nurodomi asmenų, atsakingų dėl iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių ugdymo organizavimo mokykloje, kontaktai.</p> <p>Direktoriaus pavaduotojas ugdymui elektroniniame dienyne informuoja klasės mokytojus apie naujai atvykusį mokinį, suteikia pirminę informaciją. Rekomenduojama surengti atskirą susitikimą su mokiniais, kurio metu aptariama, kaip atvykęs mokinys bus sutiktas, kas iš klasės mokinių jį pirmuosius mėnesius globos, pavyzdžiui, pristatys mokyklos gyvenimo taisykles, bendrą tvarką ir pan.</p>	<p>Priėmimo į mokyklas tvarka skelbiama mokyklos interneto svetainėje. Nurodomi asmenų, atsakingų dėl iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių ugdymo organizavimo mokykloje, kontaktai.</p> <p>Rekomenduojama atvykusiems mokiniams kartu su tėvais (globėjais, rūpintojais) pristatyti šalies, iš kurios atvyko, panašumus ir skirtumus. Aptarti esminius kalbos, kultūros, maisto, švenčių ir kitų tradicijų panašumus ir skirtumus.</p> <p>Direktoriaus pavaduotojas ugdymui elektroniniame dienyne informuoja klasės mokytojus apie naujai atvykusį mokinį, suteikia pirminę informaciją. Rekomenduojama suorganizuoti ir atskirą susitikimą su mokiniais, kurio metu aptariama, kaip atvykęs mokinys bus sutiktas, kas iš klasės mokinių jį pirmuosius mėnesius globos, pavyzdžiui, pristatys mokyklos gyvenimo taisykles, bendrą tvarką.</p>	<p>Mokyklos prisistatyme aprašyta, kiek iš kokios kultūros (valstybės) atvykusių mokinių mokosi (dažniausiai pateikiama procentine išraiška, nurodomos vėliavos, pasisveikinimai visomis gimtosiomis kalbomis ir pan.). Mokyklos pastate naudojami ir pateikiami vaizdiniai daugiakalbystės atributai. Plakatai užsienio kalba (-omis), laiptai ir klasės durys su daugiakalbiais plakatais bei frazėmis; daugiakalbiai pasisveikinimai kasdienių susitikimų metu.</p> <p>Daugiakalbė aplinka kuriama ir plėtojama dažniausiai tuomet, jei atvykusių mokinių mokykloje yra nuo 25 iki 50 proc., t. y. didelė dalis mokyklos bendruomenės.</p>

	I modelis	II modelis	III modelis
Ugdymo proceso organizavimas	<p>Iš užsienio grįžęs ar atvykęs vaikas iš karto pradeda mokytis su savo bendraamžiais. Pagrindinis asmuo, kuris kontaktuoja su grįžusiu ar atvykusiu mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais) bei užtikrina sėkmingą adaptaciją, yra klasės mokytojas (vadovas). Klasės vadovas, atsižvelgdamas į mokinio gebėjimus, sudaro individualaus ugdymo(si) planą, su kuriuo supažindinami tėvai (globėjai, rūpintojai).</p> <p>Jeigu reikia, mokiniui pagalbą teikia specialusis pedagogas, logopedas, socialinis pedagogas ar psichologas.</p> <p>Mokinio pasiekimai adaptacijos laikotarpiu vertinami aprašomuoju būdu, pabrėžiant jau įvaldytus mokinio gebėjimus ir nusakant būdus, kaip ugdytis tam tikrus gebėjimus, kurie dar neišplėtoti. Jeigu atvykęs vaikas gerai įvaldęs kitos kalbos gebėjimus, pavyzdžiui, anglų ar kitos kalbos, kuria mokomasi mokykloje (pavyzdžiui, rusų ar lenkų kalbą), adaptacijos laikotarpio metu vaikas, vietoj šio dalyko pamokų, gali mokytis lietuvių kalbos.</p> <p>Pamokos skiriamos lietuvių kalbos konsultacijoms, savarankiškam darbui. Vertinama mokinio individuali pažanga, vaikui priimtinais būdais (susitarimais) skatinama mokymosi motyvacija. Mokinio pažangą kartą per mėnesį vertina klasės vadovas, kuris savo pastebėjimus apie atvykusio vaiko mokymąsi kartą per du mėnesius pristato mokyklos Vaiko gerovės komisijai, kuri ir priima sprendimą nutraukti ar tęsti adaptacijos laikotarpį.</p>	<p>Mokiniam sudaromas individualus veiklos planas pusmečiui. Jeigu reikia, skiriama logopedo, psichologo ir kitokia pagalba. Visų pirma, daugiausiai dėmesio skiriama kalbinių gebėjimų ugdymui, taisyklingų garsų tarimui, žodyno plėtimui.</p> <p>Mokiniai mokomi išlyginamojoje klasėje, tačiau visi turi klasės vadovą ir dalyvauja bendrame klasės gyvenime (klasės valandėlėse, renginiuose, akcijose, projektuose ir t. t.). Skirtas adaptacijos laikas (nuo 1 mėnesio iki pusės metų). Paskirti mokiniai savanoriai, kurie padeda atvykusiems draugams.</p> <p>Klasės mokytoja glaudžiai bendradarbiauja su išlyginamosios klasės mokytoja. Išsiaiškinami mokinių poreikiai ir rekomenduojama dalyvauti mokykloje organizuojamose neformaliojo švietimo veiklose.</p> <p>Bendroje klasėje mokiniai dirba pagal tuos pačius vadovėlius kaip ir klasė. Tik mažinama užduočių apimtis. Skiriamos užduotys, atsižvelgus į mokinių gebėjimus, naudojamos vaizdinės priemonės (paveikslėliai, vaizdo įrašai), ypač tais atvejais, kai analizuojami sudėtingesni, vaikams nežinomi, žodžiai.</p> <p>Mokiniai kalbos mokosi žaisdami ir (ar) vaidindami įvairias gyvenimiškas situacijas, tikslingai pakartodami žodžius ar frazes, dirbdami poromis, kurdami dialogus pagal duotas situacijas, turtindami žodyną įvairiais būdais: stebėdami, klausydamiesi, piešdami, dainuodami.</p>	<p>Ugdymo procesas iš esmės organizuojamas lietuvių kalba, tačiau sudaromos sąlygos vartoti ir kitas kalbas, pažinti kitas kultūras. Pavyzdžiui, 70 proc. formaliojo ugdymo laiko vyksta lietuvių kalba, o 30 proc. – kitomis kalbomis. Tuo metu neformaliojo ugdymo užsiėmimuose gerokai daugiau dėmesio skiriama kitoms kalboms ir kultūroms pažinti. Tarpkultūrinis kontekstas sukuriamas mokykloje, švenčiamos kitų šalių, iš kurių atvyko vaikai, šventės, dalijamasi gerąja patirtimi.</p> <p>Mokyklos veiklos plane susitariama, kaip kiekvienas mokyklos pedagogas skatina mokinius vartoti savo gimtąsias kalbas kaip išteklius. Kiekvienas mokytojas gali sudaryti individualų planą, priklausomai nuo dalyko. Tikslas – skatinti kiekvieno mokinio kalbų vartojimo praktiką, konkrečiai atsižvelgiant į jo kalbą (kalbas), o ne jas riboti.</p> <p>Dvikalbio ugdymo principai, medžiagos parengimas, pedagogų pasirengimas (pagrindiniai didaktiniai aspektai, individualaus mokymosi savistabos lapai ir pan.). Pedagogai susitaria, kokią dalį ugdymo turinio ir kokių dalykų pagrindu plėtos dvikalbį mokymąsi, pavyzdžiui, gamtos mokslų, muzikos ar kūno kultūros, dalis turinio mokomasi dviem kalbomis (lietuvių ir anglų kalba; lietuvių ir vokiečių kalba; lietuvių ir rusų kalba; lietuvių ir lenkų kalba ir pan.). Taip pat aptariama, kaip bendradarbiauja skirtingų dalykų mokytojai, kaip, kokiais būdais jie kuria didaktinę medžiagą, veiklos lapus ir pan.</p> <p>Svarbi dalis – pedagogų kvalifikacija. Rekomenduojama investuoti į tikslinį mokyklos darbuotojų kalbų ar pasirinktos kalbos mokymą ir tobulinimą.</p>

	I modelis	II modelis	III modelis
Bendravimas už mokyklos ribų	Mokykla ieško būdų, kaip vaikus įtraukti į aktyvesnį visuomeninį gyvenimą už mokyklos ribų, siūloma lankytis miesto (miestelio) dienos centre, ieškoma būdų bendradarbiauti ir įvairias projektyves veiklas kurti su kitų vietoje esančių mokyklų bendruomenėmis, pažinti Lietuvos kultūrą ir išmokyti kalbos.	Mokykla ieško būdų, kaip vaikus įtraukti į aktyvesnį visuomeninį gyvenimą už mokyklos ribų, siūloma lankytis miesto (miestelio) dienos centre, ieškoma būdų bendradarbiauti ir įvairias projektyves veiklas kurti su kitų vietoje esančių mokyklų bendruomenėmis, pažinti Lietuvos kultūrą ir išmokyti kalbos, pristatyti šalies, iš kurios atvyko, kultūrą.	Mokykla ieško būdų, kaip vaikus įtraukti į aktyvesnį visuomeninį gyvenimą už mokyklos ribų, siūloma lankytis miesto (miestelio) dienos centre, ieškoma būdų bendradarbiauti ir įvairias projektyves veiklas kurti su kitų vietoje esančių mokyklų bendruomenėmis ir tarptautinėmis, kitų valstybių mokyklų bendruomenėmis. Kuriama daugiakultūrių ir daugiakalbių bendradarbiaujančių mokyklų tinklai.
Mokinio tėvų (globėjų, rūpintojų) įtraukimas dalyvauti mokyklos bendruomenės gyvenime	Mokinio tėvai (globėjai, rūpintojai) informuojami apie vaiko daromą pažangą ir pasiekimus, pasakomi būdai, kaip vaiko gebėjimus būtų galima ugdyti ne mokykloje, o namuose.	Mokinio darbas ir mokymasis išlyginamojoje klasėje aptariamas su tėvais (globėjais, rūpintojais), sudaromi individualaus mokinių ugdymo planai, tvarkaraščiai.	Vaiko tėvai (globėjai, rūpintojai) į mokyklos bendruomenės gyvenimą įsitraukia ne tik kaip vaiko pagalbininkai, bet mokykla padeda ugdytis pačių tėvų (globėjų, rūpintojų) valstybinės kalbos gebėjimais, tėvai (globėjai, rūpintojai) kviečiami savanoriauti ir dalytis valstybės, iš kurios atvyko, kalbos ir kultūros pažinimo aspektais.

Literatūra, kuria remtasi aprašant III modelį:

1. Beacco J.-C., Byram M., Cavalli M., Coste D., Cuenat M. E., Goullier F., Panthier J. (2016). *Guide for the development and implementation of curricula for plurilingual and intercultural education*. Council of Europe.
2. Bureau de l'UNESCO à Bangkok et Bureau régional pour l'éducation en Asie et dans le Pacifique (2020). *Tools for planning and monitoring programmes of multilingual education in Asia*. Bangkok: UNESCO Office Bangkok.
3. Bureau de l'UNESCO à Dakar et Bureau régional pour l'éducation en Afrique (2011). *Guide du planificateur pour l'introduction des langues et cultures africaines dans l'éducation*. Dakar: BREDA.
4. Council of Europe (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment. Companion Volume with New Descriptors*. Strasbourg: Council of Europe Publishing. Authors: B. North, E. Piccardo, T. Goodier.
5. Edelenbos P., Johnstone R., Kubanek A. (2006). *Les grands principes pédagogiques sur lesquels se fonde l'enseignement des langues aux très jeunes apprenants*. Commission Européenne: Education et Culture, Culture et Communication, Politiques pour le multilinguisme.
6. *L'éducation plurilingue dans les crèches. Faire entendre aux enfants aujourd'hui, les langues qu'ils parleront demain* (2017). Le gouvernement du Grand-duché de Luxembourg Ministère de l'Éducation nationale, de l'Enfance et de la Jeunesse.
7. Malone S. (2016). *MTB MLE resource kit: Including the excluded: Promoting multilingual education*. Paris, UNESCO; Bangkok, UNESCO Office Bangkok.
8. *Rapport national sur l'éducation au Luxembourg* (2018). University of Luxembourg.
9. Riagáin P. Ó., Lüdi G. (2003). *Elements pour une politique de l'éducation bilingue*. Conseil de l'Europe: Strasbourg.
10. *Services d'éducation et d'accueil pour enfants – Concept local de l'éducation plurilingue pour jeunes enfants*. Guide pour la réalisation d'un concept local de l'éducation plurilingue pour jeunes enfants (2018). Service National de la Jeunesse.
11. UNESCO – United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization (2003). *Education in a Multilingual World*. Paris: UNESCO.

IV skyrius

Išvados ir rekomendacijos

MOKYKLŲ BENDRUOMENĖMS

- Apie grįžusius ar atvykusius iš užsienio mokinius informuojama visa mokyklos bendruomenė. Nusi-teikiama pozityviam ir atviram mokinio priėmimui bei pagalbos teikimui.
- Išnagrinėjama užsienio šalies, iš kurios atvyko mokinys, ugdymo(si) sistema, kultūra, socialinio gyve-nimo ypatybės.
- Paruošiamas lankstinukas lietuvių ir anglų kalbomis apie mokyklą, gyvenamąją vietovę, jos istoriją, tradicijas. Nurodomi už iš užsienio sugrįžusių ar atvykusių mokinių integraciją atsakingų asmenų kon-taktai.
- Sukuriamas individualaus pokalbio su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais) planas. Glaudžiai bendradarbiaujama su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais). Mokinio ir jo tėvų (globėjų, rūpin-tojų) poreikius galite išsiaiškinti sukūrę anketą. Tokių anketų pavyzdžiai pateikti 3 ir 4 prieduose.
- Užtikrinamas kokybiškas, sklandus mokinio integracijos procesas, kuriame dalyvauja tiek mokykla, tiek tėvai (globėjai, rūpintojai).
- Nuosekliai stebimas mokinio elgesys ir mokymasis – tai padeda geriau jį pažinti, suprasti.
- Parenkamos lietuvių kalbos mokėjimo lygio nustatymo ir akademinų žinių patikrinimo užduotys.
- Įvertinus mokinio lietuvių kalbos mokėjimą, parenkamas individualus detalizuotas lietuvių kalbos mokymo planas.
- Sudaromos sąlygos mokinių turimas užsienio kalbos žinias išlaikyti, jas tobulinti, jei reikia, jomis rem-tis mokantis kitų dalykų turinį (ne lietuvių kalbos) adaptacijos laikotarpiu. Padedama mokiniui susi-kalbėti su bendraamžiais, išmokti (suvokti) ugdymo turinį.
- Sudaromos sąlygos pažinti kitas kultūras ir kalbas. Kuriamos integruotos veiklos, kurių metu būtų ugdomi kelių kalbų gebėjimai, kito dalyko turinio ir kalbos gebėjimai. Sudaromos sąlygos, kad šiose veiklose kaip kūrėjai aktyviai dalyvautų mokiniai. Apgalvojami mokinių įvaldytų kalbų vartojimo bū-dai, kokios veiklos skatintų mokinius pasinaudoti asmenine kalbų vartosenos ir mokymosi patirtimi. Tokioms veikloms rekomenduojama skirti bent 15 proc. laiko per metus. Dėl tokių veiklų rekomen-duojama tartis visiems pedagogams, dirbantiems toje pačioje klasėje.
- Užtikrinama, kad mokinio kultūrinius, lingvistinius, akademinus poreikius tenkintų visi dėstantys mokytojai, pagalbos mokiniui specialistai.
- Skatinamas tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimas, padedantis vaikui integruotis mokyklos bendruo-menėje.
- Darbe taikomos įvairios pagalbos strategijos, ugdomosios veiklos būdai bei metodai, užtikrinantys sėkmingą adaptaciją.
- Mokinys įtraukiamas veikti neformaliojo ugdymo veiklose, kuriose pats norėtų dalyvauti.
- Išskiriamos individualios mokinio savybės, taikoma individualizuota mokinio pasiekimų vertinimo sistema, kuri pabrėžtų ugdytinio pasiekimus.

- Tinkamai paskirstomas darbo krūvis (anglų kalbos nemokantis pedagogas neturėtų dėstyti mokiniui, kurio vienintelė bendravimo kalba – anglų). Organizuojamos saviugdų popietės „Kolega–kolegai“ (gerosios pedagoginio darbo patirties sklaida, dalyvavimas atvirose pamokose, pamokų vaizdo įrašų analizė ir t. t.).
- Aptariamoms galimybėms steigti išlyginamąsias klases (Savivaldybės lygmeniu).

MOKYKLŲ VADOVAMS

- Pasirūpinama, kad mokyklos interneto svetainėje būtų pateikta pagrindinė informacija apie iš užsienio grįžusių ar atvykusių mokinių priėmimą bei ugdymo galimybes mokykloje. Rekomenduojama informaciją pateikti ir anglų kalba.
- Ugdomas teigiamas mokyklos bendruomenės požiūris į atvykusių ar grįžusių mokinių integruotą ugdymą, palankų adaptavimąsi, mokymąsi būti atvirais ir priimančiais kiekvieną mokinį su jo turima patirtimi. Formuojama psichologiškai saugi ir draugiška aplinka.
- Pirmojo susitikimo su šeima metu rekomenduojama aptarti tėvų (globėjų, rūpintojų) bei mokinio lūkesčius, supažindinti su mokyklos galimybėmis. Šeimai sukuriama pasitikėjimo jumis įspūdis. Parodoma, jog sėkmingam integravimuisi mokyklos bendruomenėje labai svarbus visų ugdymo proceso dalyvių indėlis.
- Įvertinamos mokyklos galimybės atvykstančiam mokiniui suteikti visavertį ugdymą. Jei manote, kad mokinio kalbiniai įgūdžiai bei turima patirtis nepakankama, ir Jūsų vadovaujamoje mokykloje nepavyktų suteikti visavertės pagalbos, rekomenduojama tėvams pasidomėti mokyklomis, turinčiomis daugiau patirties bei galimybių.
- Prireikus, jei tik yra galimybė, sudaromos sąlygos 2–4 savaites mokiniui mokytis tik lietuvių kalbos.
- Sudaromos sąlygos mokinio turimoms užsienio kalbos žinioms išlaikyti ir tobulinti. Jeigu mokinys atvyko mokytis 8 klasėje ar aukštesnėje, adaptacijos laikotarpiu sudaromos sąlygos kitų dalykų turinio (ne lietuvių kalbos) mokytis ir atsiskaityti geriausiai mokinio įvaldyta užsienio kalba.
- Asmuo, atsakingas už sėkmingą integraciją, turėtų nuolat stebėti įrašus elektroniniame dienyne, aptarti su mokytojais kylančius sunkumus, palaikyti ryšį su tėvais bei mokiniu.
- Sprendžiamos dėl metodinių žinių, praktinių įgūdžių ir mokymo priemonių stygiaus kylančios problemos. Sudaromos darbo grupės individualioms probleminėms situacijoms analizuoti ir priimti sprendimus, kad situacija spręstųsi teigiama linkme. Bendradarbiaujama su universitetų dėstytojais, kitais pagalbą teikiančiais specialistais.
- Bendroje klasėje, kurioje integruojamas iš užsienio atvykęs ar grįžęs mokinys, turėtų būti mažesnis mokinių skaičius.
- Skirtingų mokomųjų dalykų mokytojams rekomenduojama nuolat tobulinti mokytojų kompetenciją, dirbant su atvykusiais ar grįžusiais iš užsienio mokiniais.
- Stiprinama mokytojų partnerystė, skatinamas dalijimasis gerąja patirtimi.

KLASIŲ AUKLĖTOJAMS

- Sukuriama jauki, saugi, pagalba, pagarba ir savitarpio supratimu grindžiama, atvira ir pozityvi atmosfera klasėje, mokykloje, kuri padėtų pasitikėti klasės auklėtoju ir mokiniais.
- Pravedama klasės valandėlė (valandėlės), mokiniai paruošiami pažinčiai su atvykusiu ar grįžusiu iš užsienio mokiniu. Mokiniai turėtų laukti klasės draugo, apgalvoti, kaip jam padėti.

- Susipažįstama su atvykusio ar grįžusio mokinio šeima, šeimos nariais; socialine aplinka, kultūrine ir kalbine patirtimi; išsiaiškinama, kokiomis kalbomis kalba atvykęs mokiny, apmąstoma, gal klasėje yra daugiau vaikų, kurie kalba bent viena iš atvykusiojo kalbų. Tokiu atveju, kitas klasės vaikas galėtų tapti pagalbininku savanoriu, o jei prireiktų, pabūti vertėju. Skatinamas tėvų (globėjų, rūpintojų) įsitraukimas, padedant vaikui integruotis mokyklos bendruomenėje.
- Mokiniai supažindinami su neformaliuoju švietimu mokykloje, skatinama dalyvauti įvairiose veiklose. Mokytojams rekomenduojama naudotis medžiaga, specialiai sukurta tarpkultūrinei darnai skatinti. Taip pat siekiama ugdyti mokinių mokymosi savarankiškumą, apmąstyti asmeninę tarpkultūrinę patirtį, taikant tokius metodus kaip *Europos kalbų aplankas* ir (arba) *Tarpkultūrinių susitikimų autobiografija*. Daugiau informacijos internete: <https://www.coe.int/en/web/language-policy/guide-for-the-development-and-implementation-of-curricula-for-plurilingual-and-intercultural-education>.
- Adaptacijos periodo pradžioje organizuojami pokalbiai (kartą per savaitę) su mokiniu ir jo tėvais, kurių metu aptariamos sėkmės ir nesėkmės, numatomi nauji tikslai, susitarimai. Mokinio stebėjimo anketos pavyzdys pateiktas 5 priede. Anketoje pateikta informacija padės geriau pažinti mokinį ir aiškiau nustatyti jo poreikius adaptacijos metu.
- Sukuriamas artimas ryšys su atvykusiu mokiniu, parodoma, kad jis gali bet kada kreiptis pagalbos į klasės auklėtoją.
- Glaudžiai bendradarbiaujama su dalykų mokytojais, stebimi mokytojų įrašai elektroniniame dienyne ir, jei reikia, suteikiama savalaikė pagalba.

PAGALBOS MOKINIUI SPECIALISTAMS

- Domimasi ir tobulinama kvalifikacija, kaip dirbti su atvykusiais ar grįžusiais mokiniais.
- Dalyvaujama rengiant mokinio integracijos mokyklos bendruomenėje planą bei padedama sudaryti individualaus ugdymo planą mokiniui.
- Vedami kursai pedagogams ir tėvams, kaip padėti pažinti mokinio patirtį ir poreikius, kaip sudaryti palankias, pozityvias adaptacijos sąlygas.
- Mokiniai parodoma, kad jis gali jumis pasitikėti. Paskatinama kreiptis pagalbos, jei kiltų bet kokia probleminė situacija.
- Mokiny įtraukiamas į veiklas grupėmis ar komandomis, kurios skatina bendrauti bei tobulina kalbinius gebėjimus.
- Palaikomi artimi ryšiai su mokinio tėvais, jie konsultuojami, informuojami apie asmeninę mokinio pažangą.
- Jei reikia, tėvai (globėjai, rūpintojai) įtraukiami į tėvų (globėjų, rūpintojų) grupes, sudaromos sąlygos konsultuotis.
- Bendradarbiaujama su dalykų mokytojais, jie konsultuojami rengiant individualaus dalykų mokymo planus, parenkant tinkamus vertinimo bei įsivertinimo būdus ir pan.

LIETUVIŲ KALBOS MOKYTOJAMS

- Įvertinami mokinio kalbiniai gebėjimai ir kalbos mokėjimo lygis.
- Parenkami individualaus lietuvių kalbos mokymo planai.
- Kartu su mokiniu paruošiamas dvikalbis raktinių žodžių žodynėlis, mokiniui paaiškinama, kaip jį pildyti savarankiškai.

- Paaiškinamas kalbos mokymosi modelis, pateikiami tam tikrų kalbos išmokimo strategijų komplek-tai. Sąvokų reikšmės siejamos su vaizdine medžiaga (paveikslėliais, vaizdo įrašais).
- Parenkamos tinkamos mokymosi priemonės, atsižvelgiama į mokinio amžių, įvertinama, ar užduotys nežemina mokinio, neverčia jaustis nesmagiai (pvz. ugdant vyresnio mokyklinio amžiaus mokinius, siūloma naudotis Lietuvių kalbos mokymosi sąsiuviniais, skirtais suaugusiesiems, siekiantiems iš-mokti lietuvių kalbą B1, B2 lygiu (žr. <https://duomenys.ugdome.lt/?/mm/sp/med=156/914>) ir pan.

DALYKŲ MOKYTOJAMS

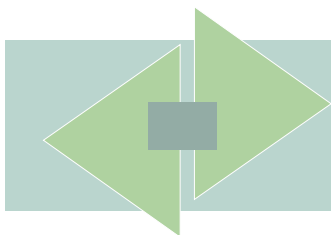
- Susipažįstama su naujai atvykusio mokinio pasiekimų ir pažangos aprašu. Įvertinamos mokinio turi-mos žinios, galimi programų skirtumai.
- Stebima, kokios mokinio stipriosios savybės, jomis remiamasi planuojant ugdymo procesą (Mokinio stebėjimo anketos pavyzdys pateiktas 5 priede). Anketoje pateikta informacija padės geriau pažinti mokinį ir aiškiau nustatyti jo poreikius adaptacijos metu.
- Jei mokinytis silpnai supranta lietuvių kalbą, naudojamos paveikslėlių žodynu arba mokinio gerai įval-dytos kalbos gebėjimais (pavyzdžiui, anglų, rusų kalbų ir pan.) adaptacijos laikotarpiu.
- Į mokinį kreipiamasi trumpais ir paprastais sakiniais, neskubant ir išsiaiškinant, ar mokinytis jus suprato.
- Naudojamos vizualinės priemonės, kinestetinis mokymosi metodas. Raktiniais žodžiais ir paveikslė- liais nupasakojamas veiklos atlikimo kelias, pateikiamos darbo atlikimo strategijos (6 priede pateiktas mokymosi strategijų atmintinės pavyzdys).
- Jei mokymosi programų skirtumai dideli, sudaromos individualaus ugdymo programos.
- Parenkami ir tėvams rekomenduojami mokinio gebėjimus atitinkantys mokymosi šaltiniai (vadovė- liai, pratybų sąsiuviniai, dalykinio bei kalbinio turinio atmintinės ir pan.), kurie nebūtinai turi būti tos klasės, kurią lanko mokinytis.
- Parenkant tinkamas mokymosi priemones, atsižvelgiama į mokinio amžių, įvertinama, ar užduotys nežemina mokinio, neverčia jo jaustis nesmagiai.
- Neskubama aiškinant, dėstant naują medžiagą. Kalboje vartojami paprastesni žodžiai. Tas pats turi- nys kartojamas kelis kartus, derinamos kalbinės ir vaizdinės priemonės.
- Mokinytis neverčiamas atsakinėti prieš klasę, jei tai galėtų neigiamai veikti jo savivertę.
- Mokinio skiriama daugiau laiko pateikti atsakymą. Svarbu būti supratingiems ir atidiems.
- Įvertinama vaiko pažanga, pasidžiaugiama kiekviena mokinio sėkme, net mažiausiais pasiekimais.

TĖVAMS (GLOBĖJAMS IR RŪPINTOJAMS)

- Dar būnant užsienyje ir nusprendus grįžti į Lietuvą, pasidomima mokyklų tinklu, kurios priima iš už- sienio grįžtančius ar atvykstančius mokinius.
- Įvertinami mokinio lietuvių kalbos kalbiniai gebėjimai. Pasikonsultuojama, ar vaikui grįžus į Lietuvą, pavyks sėkmingai mokytis įprastoje mokykloje.
- Jei vaikas yra vyresnio mokyklinio amžiaus, niekada nesimokė lietuviškoje mokykloje, lietuvių kalbos gebėjimai yra žemi, pasidomima Vilniaus lietuvių namų veikla.
- Pasirinkus mokyklą su jos vadovais aptariamos mokyklos galimybės, galimi pagalbos būdai bei for- mos.
- Pateikiami visi reikiami dokumentai, liudijantys apie vaiko ugdymą(si) užsienyje.
- Išskiriamos individualios vaiko savybės, kurios padėtų mokytojams taikyti individualizuotą pasiekimų vertinimo sistemą.

- Su vaiku aptariamas jo būsimas mokymasis Lietuvoje, supažindinama su mokykla, trumpai pristatoma mokymosi sistema.
- Suprantamas ir nesmerkiamas vaiko nenoras grįžti į Lietuvą, leidžiama jam išsakyti kylančius jausmus.
- Padedama vaikui patirti naujų įspūdžių Lietuvoje, užmegzti naujų ryšių. Tuo pačiu vaikas skatinamas palaikyti ryšius su užsienyje likusiais draugais.
- Nuolatos domimasi, kaip vaikui sekasi mokykloje: priimama mokyklos teikiama pagalba ir bendradarbiavimas, siekiant sėkmingos vaiko integracijos mokykloje; bendradarbiaujama su klasės auklėtoju, švietimo pagalbos specialistais, kitų dalykų mokytojais.
- Padedama vaikui rasti jį dominančią laisvalaikio veiklą, parenkamas vaiko pomėgius atliepiantis neformalusis ugdymas.
- Sudaromos sąlygos vaikui bendrauti su draugais, jei yra galimybė, renkama visos dienos grupė.

V skyrius

Priedai

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

1

priedas

MOKINIŲ, GRĮŽUSIŲ AR ATVYKUSIŲ IŠ UŽSIENIO, PRIĖMIMO IR UGDYMO ORGANIZAVIMO TVARKOS APRAŠAS

I SKYRIUS BENDROSIOS NUOSTATOS

1. .... mokyklos (toliau – mokykla) Mokinių, grįžusių ar atvykusių iš užsienio, priėmimo ir ugdymo organizavimo tvarkos aprašas (toliau – Aprašas) reglamentuoja Lietuvos piliečių ir užsieniečių, atvykusių ar grįžusių gyventi į Lietuvą, vaikų priėmimą į mokyklą bei ugdymą pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programą.

2. Aprašas parengtas vadovaujantis Nuosekliojo mokymosi aprašu (pagal bendrojo ugdymo programos tvarkos aprašą), patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2021 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-2323 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. ISAK-556 „Dėl nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“, Lietuvos Respublikos švietimo, mokslo ir sporto ministro 2019 m. rugpjūčio 30 d. įsakymu Nr. SR-3534 „Dėl sugrįžtančių į Lietuvą asmenų švietimo ir integracijos“.

II SKYRIUS MOKINIŲ, GRĮŽUSIŲ AR ATVYKUSIŲ IŠ UŽSIENIO, PRIĖMIMAS

3. Mokinys, baigęs užsienio valstybės, tarptautinės organizacijos pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programos dalį, priimamas mokyti pagal pradinio, pagrindinio, vidurinio ugdymo programą, vadovaujantis Nuosekliojo mokymosi aprašu (pagal bendrojo ugdymo programos tvarkos aprašą), patvirtintu Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2021 m. gruodžio 31 d. įsakymu Nr. V-2323 „Dėl švietimo ir mokslo ministro 2005 m. balandžio 5 d. įsakymo Nr. ISAK-556 „Dėl nuosekliojo mokymosi pagal bendrojo ugdymo programas tvarkos aprašo patvirtinimo“ pakeitimo“.

4. Iš užsienio atvykusių ar grįžusių mokinių tėvai (globėjai, rūpintojai) mokyklos direktoriui pateikia:

4.1. prašymą dėl priėmimo į mokyklą;

4.2. gimimo liudijimo kopiją;

4.3. mokinio patirtį ir pasiekimus įrodančius dokumentus.

5. Mokyklos Vaiko gerovės komisija (pagal turimą informaciją), pateiktus asmens patirtį ir pasiekimus įrodančius dokumentus, atsižvelgusi į mokinio amžių, pokalbius su mokiniu ir jo tėvais (globėjais, rūpintojais), priima mokinį mokyti į klasę, kurioje mokosi jo bendraamžiai.

6. Jei mokinys atvyksta mokyti pasibaigus ugdymo procesui (mokslo metams), priimamas mokyti į aukštesnę klasę, nei mokėsi užsienio šalies mokykloje, jei atvyksta mokyti mokslo metų eigoje – tęsia mokslus analogiškoje klasėje.

7. Jei iš pateiktų asmens mokymosi pasiekimus įteisinančių dokumentų, pokalbių ir kitų duomenų paaiškėja, kad asmens pasiekimai aukštesni arba žemesni, nei numatyti ugdymo programoje, pagal kurią mokosi jo bendraamžiai, asmuo turi teisę mokyti aukštesnėje klasėje (klase žemiau).

8. Vaiko gerovės komisijos pirmininkas sprendimą suderina su tėvais (globėjais, rūpintojais).

9. Priėmimas mokyti įforminamas mokymosi sutartimi.

10. Mokinys iš karto įregistruojamas Mokinių registre ir mokyklos elektroniniame dienyne.

11. Apie atvykusius iš kitų šalių mokinius mokyklos direktorius raštu informuoja Švietimo skyrių.

III SKYRIUS UGDYMO ORGANIZAVIMAS

12. Mokyklos Vaiko gerovės komisija nusprendžia dėl reikiamos švietimo ar mokymosi pagalbos teikimo:

12.1. jei nustatoma, kad mokiniui reikalinga tikslinė pagalba programų skirtumams likviduoti, sudaromas Individualaus ugdymo planas;

12.2. mokyklos Vaiko gerovės komisija konsultuoja mokinį ugdantį mokytoją dėl Individualaus ugdymo plano sudarymo;

12.3. jei, atvykęs mokinys, visai nemoka ar nepakankamai moka lietuvių kalbą, bet pageidauja einamaisiais metais mokyti pagal Bendrąją ugdymo programą, savivaldybėje nesusidarius nemokančių lietuvių kalbos mokinių išlyginamajai klasei ar laikinajai (mobiliajai) grupei, mokykla sudaro sąlygas tobulinti lietuvių kalbos gebėjimus, organizuodama papildomą, individualų lietuvių kalbos mokymą.

13. Elektroniniame dienyne fiksuojama mokinio daroma pažanga.

14. Apie mokinio pasiekimus klasės mokytojas atsiskaito mokyklos Vaiko gerovės komisijai, mokytojų tarybai.

15. Visi duomenys, susiję su mokiniu ir jo asmeniniu gyvenimu, – konfidencialūs ir naudojami tik tiek, kiek tai būtina atsakingiems fiziniams ar juridiniams asmenims atlikti pavestas funkcijas, užtikrinti mokinio teises ir teisėtus interesus.

IV SKYRIUS BAIGIAMOSIOS NUOSTATOS

16. Šis aprašas gali būti keičiamas ar papildomas pasikeitus teisės aktams.

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

_____ MOKYKLOS

_____ KLASĖS MOKINIO _____

INDIVIDUALAUS UGDYMO PLANAS

Planas vykdomas nuo 20__ m. _____ d. iki 20__ m. _____ d.

1. Mokinio gebėjimai (ką vaikas geba atlikti savarankiškai, o ką padedamas).

---

2. Vaiko socialinė, kultūrinė, kalbinė patirtis.

---

3. Buvusios ugdymo įstaigos, iš kurios mokinys grįžo ar atvyko, ugdymo organizavimo bruožai (*pavyzdžiui, dienos laikas praleistas ugdymo įstaigoje (visos dienos mokykla ir pan.), ugdymo proceso integruotumo lygmuo, maitinimo kultūra, pertraukų laiko skirtumai ir t. t.*).

---

4. Ugdymo tikslai ir uždaviniai.

---

5. Taikomos strategijos, metodai, veiklos atmintinės.

---

6. Ugdymo ir ugdymosi priemonės.

---

7. Švietimo pagalba, intensyvumas, veiklos prioritetai (jeigu tokia pagalba teikiama).

Logopedo pagalba _____
 Specialiojo pedagogo pagalba _____
 Socialinio pedagogo pagalba _____
 Psichologo pagalba _____

8. Mokinio pasiekimai mokantis (suvokiant) programos turinį (žinios, gebėjimai, vertybinės nuostatos).

_____

(Pildoma pasibaigus numatytam individualaus ugdymo plano terminui.)

Dalykas	Mokinio veikla	Pasiekimai		
		+	+ / -	-
		(pasiekė)	(siekia)	(nepasiekė)
Lietuvių kalba				
Užsienio kalba				
Matematika				
Pasaulio pažinimas				
Kūno kultūra				
.....				

Planą parengė:

Mokytojas _____
 (vardas, pavardė, parašas)

Logopedas _____
 (vardas, pavardė, parašas)

Specialusis pedagogas _____
 (vardas, pavardė, parašas)

Socialinis pedagogas _____
 (vardas, pavardė, parašas)

Psichologas _____
 (vardas, pavardė, parašas)

Susipažinau: _____
 Tėvų (globėjų, rūpintojų) vardas, pavardė, parašas

SUDERINTA

Vaiko gerovės komisijos pirmininkas
 (parašas) (vardas ir pavardė)
 (data)

_____

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

3

priedas

Mielas moksleivi / moksleive,

..... mokykloje vykdomas tarptautinis projektas „Mokykla be sienų“. Šiuo klausimynu norime išsiaiškinti, kaip mūsų mokykloje sekasi iš užsienio grįžusiems ar atvykusiems mokiniams, kokie santykiai tarp mokinių, mokinių ir mokytojų vyrauja mokykloje.

Atidžiai perskaityk parašytus teiginius ir pažymėk arba įrašyk tinkamiausią atsakymą. Mums svarbi Tavo nuomonė.

Dėkojame, kad dalyvauji apklausoje.

Lytis (pabraukite):

moteris;

vyras.

Amžius: _____

Klasė: _____

1. Kokioje užsienio šalyje Tu gyvenai?

_____

2. Kokia kalba gyvendamas (-a) užsienyje kalbėjai namuose? _____

3. Kiek metų Tau buvo, kai išvykai gyventi į užsienį?

_____

4. Kiek metų gyvenai užsienyje?

_____

5. Ar prieš išvykdamas (-a) į užsienį lankei mokyklą Lietuvoje? _____

6. Jei taip, kiek metų mokeisi? _____

7. Ar užsienyje lankei ugdymo įstaigą? _____

8. Jei taip, kiek metų mokeisi? _____

9. Kiek laiko gyveni Lietuvoje? _____

10. Kaip jautiesi gyvendamas (-a) Lietuvoje?

Jaučiuosi gerai, nes padeda tėvai.

Jaučiuosi gerai, nes padeda mokytojai.

Jaučiuosi gerai, nes turiu draugų.

Jaučiuosi blogai, nes man sunku pritaipiti.

Jaučiuosi blogai, nes nesulaukiu pagalbos.

Kitas variantas (įrašyk tau tinkantį).

11. Ar gyvendamas (-a) užsienyje lankei lietuvišką (sekmadieninę) mokyklą?

Taip / Ne.

12. Grįžus ar atvykus iš užsienio, lietuvių kalbos mokėjimo lygis buvo (tinkamą atsakymą pažymėkite):

• lietuviškai kalbėjau laisvai;

• lietuviškai kalbėti ir suprasti aplinkinių kalbą sunku;

• nemokėjau kalbėti lietuviškai;

• nesupratau lietuvių kalbos.

13. Mano santykiai su draugais Lietuvoje:

• pavyko pratęsti bendravimą su draugais, kuriuos turėjau prieš išvažiuodamas (-a);

• susiradau naujų draugų;

• neturiu nė vieno draugo;

• turiu draugų užsienyje, tačiau Lietuvoje ne.

14. Santykiai su mokytojais:

• aš suprantu, ko iš manęs reikalauja mokytojai;

• jei būtų sunku, mokytojai visada man padėtų;

• jei būtų sunku, neprašyčiau mokytojų pagalbos;

• pagalbos į mokytojus nesikreipčiau;

• jei būtų sunku mokykloje, pagalbos kreipčiausi į _____
(įrašyk variantą)

_____

_____

15. Kokių sunkumų patyrei, kai pradėjai lankyti mokyklą Lietuvoje?

_____

_____

16. Įrašyk mintis, kurias dar norėtum paminėti.

_____

_____

_____

_____

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

4
priedas

Gerbiami tėveliai,

_____ mokykloje vykdomas projektas „Mokykla be sienų“. Šiuo klausimynu norime išsiaiškinti, kaip mūsų mokykloje sekasi iš užsienio grįžusių ar atvykusių šeimų vaikams; su kokiais sunkumais ir gerosiomis patirtimis teko susidurti išleidus vaiką (-us) į mokyklą.

Prašome perskaityti teiginius ir pažymėti arba įrašyti tinkamiausią atsakymą. Jūsų nuomonė labai svarbi, nes padės mums geriau suprasti ir atskleisti sunkumus, su kuriais susiduria iš užsienio sugrįžę ar atvykę vaikai ir jų šeimos.

Dėkojame, kad dalyvaujate apklausoje.

1. Lytis (pabraukite):

moteris;

vyras.

2. Jūsų amžius: _____

3. Kurioje klasėje mokosi Jūsų vaikas (-ai): _____

4. Iš kokios užsienio šalies sugrįžote ar atvykote:

5. Kiek metų (mėnesių) gyvenote užsienio šalyje (-se): _____

6. Ar, prieš išvykstant gyventi į užsienio šalį, Jūsų vaikas (-ai) mokėsi Lietuvos mokykloje?

Taip / Ne.

7. Pagrindinės grįžimo į Lietuvą priežastys (nurodykite su vaikų ugdymosi poreikiais susijusias priežastis).

_____

8. Jūsų patirtys, išvykus gyventi į užsienio šalį ir grįžus į Lietuvą.

Užsienio šalies patirtis	Patirtis, sugrįžus gyventi į Lietuvą
<i>Mokykla vaikams.</i> Kaip sekėsi rasti vaikams mokyklą ir t. t.?	<i>Mokykla vaikams.</i> Kaip sekėsi rasti vaikams mokyklą ir t. t.?
<i>Kalbos barjeras.</i> Kokia kalba kalbėdavote su vaikais namuose, galbūt vaikas (-ai) lankė lietuvišką mokyklą ar savarankiškai mokėte namuose ir t. t.?	<i>Kalbos barjeras.</i> Kokia kalba kalbėdavote su vaikais namuose, galbūt vaikas (-ai) lankė lietuvišką mokyklą ar savarankiškai mokėte namuose ir t. t.?
<i>Vaikų adaptacija mokykloje.</i> Draugai, mokymosi metodai, ugdymosi aplinka mokykloje.	<i>Vaikų adaptacija mokykloje.</i> Draugai, mokymosi metodai, ugdymosi aplinka mokykloje.
<i>Susitarimų laikymosi kultūra.</i> Koks buvo mokytojų požiūris į vaiką, jei jis vėluodavo į pamokas užsienyje?	<i>Susitarimų laikymosi kultūra.</i> Koks buvo mokytojų požiūris į vaiką, jei jis vėluodavo į pamokas Lietuvoje?
<i>Kultūrų skirtumai.</i> Ar kilo problemų Jūsų vaikui mokantis mokykloje užsienyje dėl to, kad nesate vietinis? Jeigu taip, kokių.	<i>Kultūrų skirtumai.</i> Ar kilo problemų Jūsų vaikui sugrįžus mokytis į mokyklą Lietuvoje? Jeigu taip, kokių.
Jūsų nuomone, kas dar padėjo ar sukėlė sunkumų, siekiant prisitaikyti užsienio šalyje?	Jūsų nuomone, kas dar padėjo ar sukėlė sunkumų, siekiant adaptuotis Lietuvoje?

Nuoširdžiai dėkojame už atsakymus.

Grižusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

5
priedas

Vardas: _____ Klasė: _____

Mokytojas: _____

Dalykas: _____

Vertinimo skalė (1 = labai gerai, jokių problemų; 2 = gerai; 3 = nedidelės problemos, reikalingas stebėjimas; 4 = rimtos problemos, reikalinga pagalba).

Fizinė ir emocinė būseną	1	2	3	4
Reguliariai lanko pamokas				
Pamokoje jaučiasi nesuvaržytas (-a)				
Bendrauja su bendraklasiais				
Susirado artimų draugų, vyksta malonus bendravimas				
Dalyvauja neformaliojoje veikloje				
Nevėluoja į pamokas				
Sveikatos (fizinė, emocinė) būklė				
Pamokų metu laikosi mokyklos taisyklių				
Turi elgesio problemų				

Įvertinimas 3 / 4.

Papildoma informacija				

Požiūris į darbą ir akademiniai rezultatai	1	2	3	4
Rodo susidomėjimą ir motyvaciją mokytis				
Visada arba dažnai atlieka užduotis				
Neatlieka užduočių iki pabaigos				
Tvarkingai užbaigia užduotis				
Žinios ir mokymasis atitinka numatytus dalyko pasiekimus				
Aktyviai dalyvauja klasės diskusijose				
Išryškėja specialieji ugdymosi poreikiai				
Pasiektas lietuvių kalbos žinių (mokėjimo) lygis, sudarantis sąlygas mokytis				

Įvertinimas 3 / 4.

Papildoma informacija				

Elgesys	1	2	3	4
Dalyvauja klasės gyvenime				
Laikosi mokykloje nustatytų taisyklių				
Reaguoja į pastabas				
Pamokoje dirba savarankiškai				
Pamokose sutelkia dėmesį				
Dirba grupėse kartu su bendraklasiais				
Dažnai paprašo išeiti iš pamokos (pvz., į tualetą ar pan.).				
Bendravimas su tėvais vyksta reguliariai ir produktyviai				

Įvertinimas 3 / 4.

Papildoma informacija				

1) Mokinio stipriosios pusės

_____

2) Mokinio poreikiai

_____

3) Mokytojo pasiūlymai

_____

Grįžusių Lietuvos Respublikos piliečių ir atvykusių užsieniečių ugdymo organizavimo modelių aprašo

6
priedas

Pagalbos strategija

Piešti paveikslėlius

Paryškinti sakinyje pagrindinį žodį

Atidžiai išklausti mokinį

Sudaryti galimybę praktikuotis, žodžius pritaikant skirtinguose kontekstuose

Supaprastinti tekstą ir naudoti raktinius žodžius

Naudotis internetu

Paruošti dvikalbį raktinių žodžių žodynėlį

Naudoti paveikslėlių žodyną

Paiškinti kalbos modelį

Naudoti vizualines priemones

